RR 2025-342

Från: Agneta M Karlsson <agneta.m.karlsson@regeringskansliet.se>
Skickat: den 27 oktober 2025 16:47
Till: registrator; kommunen@boden.se; kommun@borgholm.se; bastads.kommun@bastad.se; registrator; kansliet@ekolantbruk.se; kommunen@emmaboda.se; info@foretagarna.se; huvudkontoret; forvaltningsrattenijonkoping; regiongotland@gotland.se; gavle.kommun@gavle.se; gota hovratt; havochvatten; info@helasverige.se; info@hushallningssallskapet.se; imy; kommun@jokkmokk.se; kommunstyrelse@jonkoping.se; kammarrattenistockholm; kommunledningsforvaltningen@katrineholm.se; kommun@kiruna.se; krokoms.kommun@krokom.se; akademien@ksla.se; kansliet@landsbygdsnatverket.se; info@lo.se; registrator@lrf.se; kommun@leksand.se; info@lessebo.se; livsmedelsverket; lulea tingsratt; blekinge@lansstyrelsen.se; dalarna@lansstyrelsen.se; gotland@lansstyrelsen.se; gavleborg@lansstyrelsen.se; halland@lansstyrelsen.se; jamtland@lansstyrelsen.se; jonkoping@lansstyrelsen.se; kalmar@lansstyrelsen.se; kronoberg@lansstyrelsen.se; Norrbotten@lansstyrelsen.se; skane@lansstyrelsen.se; stockholm@lansstyrelsen.se; sodermanland@lansstyrelsen.se; uppsala@lansstyrelsen.se; varmland@lansstyrelsen.se; vasterbotten@lansstyrelsen.se; vasternorrland@lansstyrelsen.se; vastmanland@lansstyrelsen.se; vastragotaland@lansstyrelsen.se; orebro@lansstyrelsen.se; ostergotland@lansstyrelsen.se; kommunstyrelsen@malmo.se; mora.kommun@mora.se; registrator; kontakt@molndal.se; registrator; remisser@naturskyddsforeningen.se; info@norberg.se; lisa.lundgren@norrbotten.se; kommun@pitea.se; registrator kansli; Regelrådet; region@regionblekinge.se; region.dalarna@regiondalarna.se; rg@regiongavleborg.se; regionen@regionhalland.se; region@regionjh.se; regionen@rjl.se; registrator@regionkalmar.se; registrator@kronoberg.se; regionnorrbotten@norrbotten.se; region@skane.se; registrator.rlk@regionstockholm.se; post@regionsormland.se; region.uppsala@regionuppsala.se; region@regionvarmland.se; regionen@regionvasterbotten.se; region.vasternorrland@rvn.se; region@regionvastmanland.se; regionen@regionorebrolan.se; region@regionostergotland.se; esf; registrator; justitieombudsmannen@jo.se; kansli; remiss@skogsindustrierna.se; skogsstyrelsen; info@sotenas.se; kansli@saco.se; jordbruksverket; kyrkostyrelsen@svenskakyrkan.se; info@advokatsamfundet.se; registrator@skr.se; registrator; kommun@saffle.se; tillvaxtverket; kommunen@tingsryd.se; info; trelleborgs.kommun@trelleborg.se; registrator; ks; vannas.kommun@vannas.se; info@wwf.se; regionstyrelsen@vgregion.se; registrator; ange@ange.se; kommun@odeshog.se; kundcenter@ostersund.se; kommun@osteraker.se
Kopia: LI Registrator; Regeringskansliet@atta45.se; Madeleine Olander
Ämne: [extern] Remiss av PM En ny lag med kompletterande bestämmelser till EU:s förordningar om den gemensamma jordbrukspolitiken och sammanhållningspolitiken Svar senast den 30 januari 2026
Bifogade filer: Missiv - LI2025-01814.pdf; PM En ny lag.pdf

Uppföljningsflagga: Följ upp
Flagga: Har meddelandeflagga

Kategorier: Björn
AppServerName: public360_prod
DocumentID: RR 2025-342:01
DocumentIsArchived: -1

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet 2025-10-27 LI2025/01814

Härmed bifogas remiss av promemorian En ny lag med kompletterande bestämmelser till EU:s förordningar om den gemensamma jordbrukspolitiken och sammanhållningspolitiken.

Remissvaren ska ha kommit in till Landsbygds- och infrastrukturdepartementet senast den 30 januari 2026. Svaren lämnas per e-post till li.remissvar@regeringskansliet.se
och med kopia till li.rs.l.remisser@regeringskansliet.se.

Ange diarienummer LI2025/01814 och remissinstansens namn i ämnesraden på e-postmeddelandet.

Remissen skickas endast ut via e-post.

Enligt uppdrag

Agneta M Karlsson
Kanslisekreterare
Landsbygds- och infrastrukturdepartementet
Rättssekretariatet
103 33 Stockholm
Tel. 08-405 11 09
Mobil 070-518 02 45
agneta.m.karlsson@regeringskansliet.se

Regeringskansliet

Remiss

2025-10-27
LI2025/01814

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

En ny lag med kompletterande bestämmelser till EU:s förordningar om den gemensamma jordbrukspolitiken och sammanhållningspolitiken

Remissinstanser

1 Arbetsförmedlingen
2 Bodens kommun
3 Borgholms kommun
4 Båstads kommun
5 Ekonomistyrningsverket
6 Ekologiska lantbrukarna
7 Emmaboda kommun
8 Företagarna
9 Försäkringskassan
10 Förvaltningsrätten i Jönköping
11 Gotlands kommun
12 Gävle kommun
13 Göta hovrätt
14 Havs- och vattenmyndigheten
15 Hela Sverige ska leva
16 Hushållningssällskapens förbund
17 Integritetsskyddsmyndigheten
18 Jokkmokks kommun

19 Jönköpings kommun
20 Kammarrätten i Stockholm
21 Katrineholms kommun
22 Kiruna kommun
23 Krokoms kommun
24 Kungl. skogs- och lantbruksakademien
25 Landsbygdsnätverket
26 Landsorganisationen i Sverige (LO)
27 Lantbrukarnas Riksförbund
28 Leksands kommun
29 Lessebo kommun
30 Livsmedelsverket
31 Luleå tingsrätt
32 Länsstyrelsen i Blekinge län
33 Länsstyrelsen i Dalarnas län
34 Länsstyrelsen i Gotlands län
35 Länsstyrelsen i Gävleborgs län
36 Länsstyrelsen i Hallands län
37 Länsstyrelsen i Jämtlands län
38 Länsstyrelsen i Jönköpings län
39 Länsstyrelsen i Kalmar län
40 Länsstyrelsen i Kronobergs län
41 Länsstyrelsen i Norrbottens län
42 Länsstyrelsen i Skåne län
43 Länsstyrelsen i Stockholms län
44 Länsstyrelsen i Södermanlands län
45 Länsstyrelsen i Uppsala län
46 Länsstyrelsen i Värmlands län
47 Länsstyrelsen i Västerbottens län
48 Länsstyrelsen i Västernorrlands län

49 Länsstyrelsen i Västmanlands län

50 Länsstyrelsen i Västra Götalands län

51 Länsstyrelsen i Örebro län

52 Länsstyrelsen i Östergötlands län

53 Malmö kommun

54 Mora kommun

55 Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

56 Mölndals kommun

57 Naturvårdsverket

58 Naturskyddsföreningen

59 Norbergs kommun

60 Nordkalottrådet

61 Piteå kommun

62 Polismyndigheten

63 Regelrådet

64 Region Blekinge

65 Region Dalarna

66 Region Gävleborg

67 Region Halland

68 Region Jämtland Härjedalen

69 Region Jönköpings län

70 Region Kalmar län

71 Region Kronoberg

72 Region Norrbotten

73 Region Skåne

74 Region Stockholm

75 Region Sörmland

76 Region Uppsala

77 Region Värmland

78 Region Västerbotten

79 Region Västernorrland

80 Region Västmanland

81 Region Örebro län

82 Region Östergötland

83 Rådet för Europeiska Socialfonden i Sverige (Svenska ESF-rådet)

84 Riksantikvarieämbetet

85 Riksdagens ombudsmän

86 Sametinget

87 Skogsindustrierna

88 Skogsstyrelsen

89 Sotenäs kommun

90 Sveriges akademikers centralorganisation (Saco)

91 Statens jordbruksverk

92 Svenska kyrkan

93 Sveriges advokatsamfund

94 Sveriges Kommuner och Regioner

95 Sveriges Lantbruksuniversitet

96 Säffle kommun

97 Tillväxtverket

98 Tingsryds kommun

99 Tjänstemännens centralorganisation (TCO)

100 Trelleborgs kommun

101 Umeå universitet

102 Varbergs kommun

103 Vännäs kommun

104 Världsnaturfonden - WWF

105 Västra Götalandsregionen

106 Åklagarmyndigheten

107 Ånge kommun

108 Ödeshögs kommun

109 Östersunds kommun

110 Österåkers kommun

Remissvaren ska ha kommit in till senast den 30 januari 2026. Svaren bör lämnas per e-post till li.remissvar@regeringskansliet.se och med kopia till li.rs.l.remisser@regeringskansliet.se. Ange diarienummer LI2025/01814 och remissinstansens namn i ämnesraden på e-postmeddelandet.

Svaret bör lämnas i två versioner: den ena i ett bearbetningsbart format (t.ex. Word), den andra i ett format (t.ex. pdf) som följer tillgänglighetskraven enligt lagen (2018:1937) om tillgänglighet till digital offentlig service. Remissinstansens namn ska anges i namnet på respektive dokument.

Remissvaren kommer att publiceras på regeringens webbplats.

I remissen ligger att regeringen vill ha synpunkter på förslagen eller materialet i promemorian.

Myndigheter under regeringen är skyldiga att svara på remissen. En myndighet avgör dock på eget ansvar om den har några synpunkter att redovisa i ett svar. Om myndigheten inte har några synpunkter, räcker det att svaret ger besked om detta.

För andra remissinstanser innebär remissen en inbjudan att lämna synpunkter.

Promemorian kan laddas ned från Regeringskansliets webbplats www.regeringen.se.

Råd om hur remissyttranden utformas finns i Statsrådsberedningens promemoria Svara på remiss (SB PM 2021:1). Den kan laddas ned från Regeringskansliets webbplats www.regeringen.se.

Jacob Wichmann
Ämnesråd

Kopia för kännedom
Åtta45 tryckeri AB

Promemoria

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

En ny lag med kompletterande bestämmelser till EU:s förordningar om den gemensamma jordbrukspolitiken och sammanhållningspolitiken

Promemorians huvudsakliga innehåll

Inom EU finns ett omfattande regelverk på området för sammanhållnings- och jordbrukspolitiken. Denna promemoria innehåller förslag till en ny lag med kompletterande bestämmelser till EU:s förordningar om den gemensamma jordbrukspolitiken och sammanhållningspolitiken, som ska komplettera de EU-förordningar som reglerar området. Den nya lagen ska ersätta lagen (1994:1708) om EU:s förordningar om strukturstöd och om stöd till utveckling av landsbygden och lagen (1994:1710) om EG:s förordningar om jordbruksprodukter. Promemorian innehåller också förslag till ändringar i lagen (2009:619) om djurskyddskontrollregister och lagen (2015:266) om lokala aktionsgrupper.

Förslagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2027.

Innehållsförteckning

1 Författningsförslag 4
1.1 Förslag till lag med kompletterande bestämmelser till EU:s förordningar om den gemensamma jordbrukspolitiken och sammanhållningspolitiken 4
1.2 Förslag till lag om ändring i lagen (2009:619) om djurskyddskontrollregister 8
1.3 Förslag till lag om ändring i lagen (2015:266) om lokala aktionsgrupper 9

2 Regleringen av den gemensamma sammanhållnings- och jordbrukspolitiken 12
2.1 EU-förordningar som reglerar sammanhållnings- och jordbrukspolitiken 12
2.1.1 Förordningarna som reglerar den gemensamma sammanhållningspolitiken 13
2.1.2 Förordningarna som reglerar den gemensamma jordbrukspolitiken 15
2.2 Nuvarande svensk reglering 17
2.2.1 Lagen om EU:s förordningar om strukturstöd och om stöd till utveckling av landsbygden 17
2.2.2 Lagen om EG:s förordningar om jordbruksprodukter 17
2.2.3 Lagen om lokala aktionsgrupper 18
2.3 Behovet av en översyn av regleringen 18

3 En ny lag med kompletterande bestämmelser till EU:s förordningar om den gemensamma jordbrukspolitiken och sammanhållningspolitiken 18
3.1 En ny lag införs 18
3.2 EU-förordningar som lagen ska komplettera 21
3.3 Tillkännagivandeförfarande 22
3.4 Nationella föreskrifter 23
3.5 Kontrollmyndigheter 23
3.6 Rätt till information och tillträde 27
3.7 Föreläggande och vite 29
3.8 Hjälp av Polismyndigheten 31
3.9 Platskontroller av Europeiska byrån för bedrägeribekämpning 31
3.10 Bemyndigande att meddela ytterligare föreskrifter om kontrollen 32
3.11 Uppgiftsskyldighet 33
3.12 Uppgifter från kontrollorgan som gäller ekologisk produktion 35
3.13 Bevara handlingar 36
3.14 Ränta 37
3.15 Avgifter 38
3.16 Straff 40
3.17 Överklagandebestämmelser 49

4 Ändringar i lagen om djurskyddskontrollregister 49
5 Ändringar i lagen om lokala aktionsgrupper 50
6 Personuppgiftsbehandling och sekretess 52
7 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser 57
7.1 Förslaget till lag med kompletterande bestämmelser till EU:s förordningar om den gemensamma jordbrukspolitiken och sammanhållningspolitiken 57
7.2 Övriga förslag till lagändringar 58
8 Konsekvenser 59
9 Författningskommentar 59
9.1 Förslaget till lag med kompletterande bestämmelser till EU:s förordningar om den gemensamma jordbrukspolitiken och sammanhållningspolitiken 59
9.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (2009:619) om djurskyddskontrollregister 66
9.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (2015:266) om lokala aktionsgrupper 67

1 Författningsförslag

1.1 Förslag till lag med kompletterande bestämmelser till EU:s förordningar om den gemensamma jordbrukspolitiken och sammanhållningspolitiken

Härigenom föreskrivs följande.

Lagens tillämpning

1 § Denna lag kompletterar

1. EU-förordningar som innehåller bestämmelser om sådana pris- och marknadsregleringar som ingår i EU:s gemensamma jordbrukspolitik, och
2. EU-förordningar om stöd från
   a) Europeiska garantifonden för jordbruk,
   b) Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling,
   c) Europeiska regionala utvecklingsfonden,
   d) Europeiska socialfonden,
   e) Europeiska socialfonden+, och
   f) Fonden för en rättvis omställning.

Regeringen ska i Svensk författningssamling tillkännage de EU-förordningar i form av grundförordningar som lagen kompletterar. Om en EU-förordning inte i sin helhet avser sådan pris- och marknadsreglering eller sådant stöd som avses i första stycket, ska det av tillkännagivandet framgå vilka bestämmelser i EU-förordningen som denna lag kompletterar.

Kontrollmyndigheter

2 § Den eller de myndigheter som regeringen bestämmer utövar kontroll över att EU-förordningarna och föreskrifter som meddelats i anslutning till lagen följs.

Rätt till information och tillträde

3 § Den som är föremål för kontroll enligt denna lag ska på begäran från kontrollmyndigheten lämna de handlingar och den information i övrigt som behövs för kontrollen samt tillhandahålla den hjälp som behövs för att kontrollen ska kunna bedrivas.

4 § Kontrollmyndigheten har i den utsträckning som behövs för kontrollen rätt att

1. få tillträde till områden, byggnader, lokaler och andra utrymmen, dock inte bostäder, som används för hantering av jordbruksprodukter eller används i sådan verksamhet eller i samband med hanteringen av sådana produkter som omfattas av stöd från någon av de fonder som anges i 1 §, och
2. i ett sådant område eller utrymme som avses i 1 göra undersökningar och ta prover utan att betala ersättning.

5 § I den utsträckning som behövs för att kontrollera att Sverige följer EU-förordningarna gäller det som sägs om kontrollmyndigheten i 3 och 4 §§ också Europeiska kommissionen, Europeiska revisionsrätten och tjänstemän som någon av dem utser.

Föreläggande och vite

6 § Kontrollmyndigheten får besluta de förelägganden som behövs för att

1. den som står under kontroll ska tillhandahålla handlingar och information enligt 3 § och ge tillträde enligt 4 §, och
2. EU-förordningarna och föreskrifter som har meddelats med stöd av denna lag ska följas.

Ett föreläggande får förenas med vite.

Hjälp av Polismyndigheten

7 § Polismyndigheten ska ge den hjälp som behövs för att kontrollmyndigheten ska kunna utöva kontroll, om

1. det på grund av särskilda omständigheter kan befaras att åtgärden inte kan utföras utan att en polismans särskilda befogenheter enligt 10 § polislagen (1984:387) behöver användas, eller
2. det annars finns synnerliga skäl.

Platskontroller av Europeiska byrån för bedrägeribekämpning

8 § Bestämmelserna i 3–7 §§ ska inte tillämpas vid kontroller och inspektioner på plats som genomförs enligt lagen (2017:244) om kontroller och inspektioner på plats av Europeiska byrån för bedrägeribekämpning.

Skyldighet att bevara handlingar

9 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att stödmottagare under viss tid ska bevara handlingar och uppgifter av betydelse för kontroll.

Ytterligare föreskrifter om kontroll

10 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om hur kontrollen ska bedrivas.

Föreskrifter om uppgiftsskyldighet

11 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för

1. en näringsidkare som producerar eller handlar med jordbruksprodukter att lämna uppgifter om produktion, inköp, försäljning, import och export samt andra förhållanden av betydelse för tillämpningen av EU-förordningarna, och

2. en stödmottagare att lämna information till den myndighet som ska utvärdera program och planer enligt EU-förordningarna.

12 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för ett sådant kontrollorgan som avses i artikel 3.56 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/848 av den 30 maj 2018 om ekologisk produktion och märkning av ekologiska produkter och om upphävande av förordning (EG) nr 834/2007 att lämna uppgifter till en myndighet som prövar ärenden om EU-stöd för ekologisk produktion.

Ränta

13 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att ränta ska betalas på stödbelopp som lämnats ur de fonder som anges i 1 § första stycket, om mottagaren inte är berättigad till beloppet och detta ska återbetalas.

Avgifter

14 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet att betala avgifter för kontroll som avses i denna lag.

Straff

15 § Till böter döms den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot bestämmelser om bearbetning, distribution, märkning, saluföring eller annan hantering av jordbruksprodukter eller normer som gäller för handel med dessa produkter i EU-förordningarna.

I ringa fall ska det inte dömas till ansvar.

16 § Det ska inte dömas till ansvar enligt denna lag, om gärningen

1. är belagd med straff i brottsbalken eller lagen (2000:1225) om straff för smuggling, eller

2. omfattas av ett vitesföreläggande som överträtts och överträdelsen ligger till grund för en ansökan om att döma ut vitet.

Överklagande

17 § Ett beslut enligt denna lag får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

---

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2027.

2. Genom denna lag upphävs

a) lagen (1994:1708) om EU:s förordningar om strukturstöd och om stöd till utveckling av landsbygden, och

b) lagen (1994:1710) om EG:s förordningar om jordbruksprodukter.

3. De upphävda lagarna gäller dock fortfarande för förelägganden som har beslutats före ikraftträdandet.

1.2 Förslag till lag om ändring i lagen (2009:619) om djurskyddskontrollregister

Härigenom föreskrivs att 5 § lagen (2009:619) om djurskyddskontrollregister ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*

5 §[1]

Personuppgifter får behandlas i djurskyddskontrollregistret för att

1. i verksamhet hos Jordbruksverket planera, samordna, administrera, följa upp och rapportera om djurskyddskontrollen enligt djurskyddslagen (2018:1192) samt enligt de EU-förordningar som den lagen kompletterar,

2. tillhandahålla information om djurskyddskontrollen som behövs i verksamhet hos länsstyrelserna för deras planering, uppföljning och kontroll enligt djurskyddslagen samt enligt de EU-förordningar som den lagen kompletterar, och

3. tillhandahålla information som behövs i verksamhet hos Jordbruksverket och länsstyrelserna som underlag för beslut om och kontroll av direktstöd och stöd för landsbygdsutvecklingsåtgärder enligt *lagen (1994:1710) om EG:s förordningar om jordbruksprodukter samt enligt lagen (1994:1708) om EU:s förordningar om strukturstöd och om stöd till utveckling av landsbygden.*	3. tillhandahålla information som behövs i verksamhet hos Jordbruksverket och länsstyrelserna som underlag för beslut om och kontroll av direktstöd och stöd för landsbygdsutvecklingsåtgärder enligt *lagen (2026:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordningar om den gemensamma jordbrukspolitiken och sammanhållningspolitiken.*

Personuppgifter som behandlas för ändamål som anges i första stycket får också behandlas för att fullgöra uppgiftslämnande som sker i överensstämmelse med annan lag eller förordning.

Personuppgifter som behandlas enligt första stycket får behandlas även för andra ändamål, under förutsättning att uppgifterna inte behandlas på ett sätt som är oförenligt med det ändamål för vilket uppgifterna samlades in.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2027.

[1] Senaste lydelse 2018:1195.

1.3 Förslag till lag om ändring i lagen (2015:266) om lokala aktionsgrupper

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2015:266) om lokala aktionsgrupper

dels att 1 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 4 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse	*Föreslagen lydelse*
1 §[2]	
Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om lokala aktionsgruppers handläggning av ärenden om stöd inom lokalt ledd utveckling enligt artikel 34.3 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1303/2013 av den 17 december 2013 om fastställande av gemensamma bestämmelser för Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden, Sammanhållningsfonden, Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling och Europeiska havs- och fiskerifonden, om fastställande av allmänna bestämmelser för Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden, Sammanhållningsfonden och Europeiska havs- och fiskerifonden samt om upphävande av rådets förordning (EG) nr 1083/2006.	*Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om lokala aktionsgruppers handläggning av ärenden om stöd inom lokalt ledd utveckling enligt* *1. artikel 34.3 i Europaparlamentets och* rådets *förordning (EU) nr 1303/2013 av den 17 december 2013 om fastställande av gemensamma bestämmelser för Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden, Sammanhållningsfonden, Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling och Europeiska havs- och fiskerifonden, om fast-*

[2] Senaste lydelse 2022:64.

ställande av allmänna bestämmelser för Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden, Sammanhållningsfonden och Europeiska havs- och fiskerifonden samt om upphävande av rådets förordning (EG) nr 1083/2006, och

2. artikel 33.3 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/1060 av den 24 juni 2021 om fastställande av gemensamma bestämmelser för Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden+, Sammanhållningsfonden, Fonden för en rättvis omställning och Europeiska havs-, fiskeri- och vattenbruksfonden samt finansiella regler för dessa och för Asyl-, migrations- och integrationsfonden, Fonden för inre säkerhet samt instrumentet för ekonomiskt stöd för gränsförvaltning och viseringspolitik.

4 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för lokala aktionsgrupper att lämna information till den myndighet som ska utvärdera strategiska planer enligt artiklarna 139 och 140 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/2115 av den 2 december 2021 om fastställande av regler om stöd för de strategiska planer som medlemsstaterna ska upprätta inom ramen för den gemensamma jordbrukspolitiken (strategiska GJP-planer) och som finansieras av Europeiska garantifonden för jordbruket (EGFJ) och Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (Ejflu) samt om upphävande av förordningarna (EU) nr 1305/2013 och (EU) nr 1307/2013.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2027.

2 Regleringen av den gemensamma sammanhållnings- och jordbrukspolitiken

2.1 EU-förordningar som reglerar sammanhållnings- och jordbrukspolitiken

Inom EU finns ett omfattande regelverk om sammanhållningspolitiken och jordbrukspolitiken.

EU:s sammanhållningspolitik har som mål att bidra till ekonomisk, social och territoriell sammanhållning inom unionen. Sammanhållningspolitiken ska bidra till att minska regionala skillnader, främja social inkludering och medverka till tillväxt och utveckling. Med hjälp av till exempel Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden+ och Sammanhållningsfonden stöder EU sammanhållningspolitikens målsättningar.

Sammanhållningspolitiken regleras genom ett antal förordningar som gäller fleråriga programperioder. Europeiska unionen beslutade den 24 juni 2021 om nya förordningar för programperioden 2021–2027. Sammanhållningspolitiken innefattar fem nya förordningar – dels en förordning om gemensamma bestämmelser om delad förvaltning för sju EU-fonder, dels fyra sektorsspecifika regelverk:

- Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/1060 av den 24 juni 2021 om fastställande av gemensamma bestämmelser för Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden+, Sammanhållningsfonden, Fonden för en rättvis omställning och Europeiska havs-, fiskeri- och vattenbruksfonden samt finansiella regler för dessa och för Asyl, migrations- och integrationsfonden, Fonden för inre säkerhet samt instrumentet för ekonomiskt stöd för gränsförvaltning och viseringspolitik, härefter EU:s förordning om gemensamma bestämmelser för programperioden 2021–2027.
- Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/1058 av den 24 juni 2021 om Europeiska regionala utvecklingsfonden och Sammanhållningsfonden, härefter EU:s regional- och sammanhållningsfondsförordning.
- Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/1059 av den 24 juni 2021 om särskilda bestämmelser för målet Europeiskt territoriellt samarbete (Interreg) med stöd av Europeiska regionala utvecklingsfonden och finansieringsinstrument för yttre åtgärder, härefter EU:s Interregförordning.
- Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/1057 av den 24 juni 2021 om inrättande av Europeiska socialfonden+ (ESF+) och om upphävande av förordning (EU) nr 1296/2013, härefter EU:s socialfondsförordning.
- Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/1056 av den 24 juni 2021 om inrättande av Fonden för en rättvis omställning, härefter EU:s förordning om fonden för en rättvis omställning.

Den gemensamma jordbrukspolitiken har som mål att stödja lantbrukarna och förbättra jordbrukets produktivitet för att säkra tillgången på livsmedel till rimliga priser, se till att EU:s lantbrukare kan försörja sig, bidra till en hållbar förvaltning av naturresurser och kampen mot klimatförändringen samt bevara landsbygden och landskapet i EU. Vidare ska den gemensamma jordbrukspolitiken också ha som mål att hålla landsbygden levande genom att främja jobb i jordbruket, den jordbruksbaserade livsmedelsindustrin och därmed sammanhängande näringar. EU:s jordbrukspolitik är gemensam för alla medlemsländer och förvaltas och finansieras delvis genom EU:s budget.

Jordbrukspolitiken regleras genom ett antal förordningar som gäller för olika programperioder, som påverkas av EU:s fleråriga budgetramverks löptid. Den 2 december 2021 beslutades tre nya förordningar som reglerar den gemensamma jordbrukspolitiken för åren 2023–2027:

- Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/2115 av den 2 december 2021 om fastställande av regler om stöd för de strategiska planer som medlemsstaterna ska upprätta inom ramen för den gemensamma jordbrukspolitiken (strategiska GJP-planer) och som finansieras av Europeiska garantifonden för jordbruket (EGFJ) och Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (Ejflu) samt om upphävande av förordningarna (EU) nr 1305/2013 och (EU) nr 1307/2013, härefter EU:s förordning om strategiska planer.
- Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/2116 av den 2 december 2021 om finansiering, förvaltning och övervakning av den gemensamma jordbrukspolitiken och om upphävande av förordning (EU) nr 1306/2013, härefter EU:s förordning om finansiering, förvaltning och övervakning av den gemensamma jordbrukspolitiken.
- Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/2117 av den 2 december 2021 om ändring av förordningarna (EU) nr 1308/2013 om upprättande av en samlad marknadsordning för jordbruksprodukter, (EU) nr 1151/2012 om kvalitetsordningar för jordbruksprodukter och livsmedel, (EU) nr 251/2014 om definition, beskrivning, presentation och märkning av, samt skydd av geografiska beteckningar för, aromatiserade vinprodukter och (EU) nr 228/2013 om särskilda åtgärder inom jordbruket till förmån för unionens yttersta randområden, härefter EU:s förordning om ändring i förordningen om den samlade marknadsordningen.

2.1.1 Förordningarna som reglerar den gemensamma sammanhållningspolitiken

EU:s förordning om gemensamma bestämmelser för programperioden 2021–2027

EU:s förordning om gemensamma bestämmelser för programperioden 2021–2027 är en paraplyförordning. Den innehåller finansiella regler för Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden+, Sammanhållningsfonden, Fonden för en rättvis omställning, Europeiska havs-, fiskeri- och vattenbruksfonden, Asyl-, migrations- och integrationsfonden, Fonden för inre säkerhet och instrumentet för ekonomiskt stöd för gränsförvaltning och visering. Den innehåller också gemensamma

bestämmelser för Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden+, Sammanhållningsfonden, Fonden för en rättvis omställning och Europeiska havs-, fiskeri- och vattenbruksfonden. Till skillnad från tidigare programperiod reglerar förordningen inte Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling. EU:s förordning om gemensamma bestämmelser är dock tillämplig i vissa delar på stöd enligt den strategiska planen som finansieras ur Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling, vilket framgår av EU:s förordning om strategiska planer.

Av förordningens avdelning I och II framgår mål och allmänna regler för stödoch strategi. Avdelning III–VI avser programplanering, övervakning, utvärdering, kommunikation, synlighet, finansiellt stöd, förvaltning och kontroll. Avdelning VII och VIII avser ekonomisk förvaltning, inlämning och granskning av räkenskaper och finansiella korrigeringar och finansieringsram. Delegering av befogenheter, genomförandebestämmelser, övergångsbestämmelser och slutbestämmelser framgår av avdelning IX.

Av de sju fonder som regleras i EU:s förordning med gemensamma bestämmelser är framför allt Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden+, Sammanhållningsfonden och Fonden för rättvis omställning som finansierar sammanhållningspolitiken.

EU:s förordning om Europeiska regionala utvecklingsfonden och sammanhållningsfonden

Förordningen om Europeiska regionala utvecklingsfonden och Sammanhållningsfonden reglerar främst fondernas uppgifter och mål.

Det övergripande målet med Europeiska regionala utvecklingsfonden är att bistå med att avhjälpa de viktigaste regionala obalanserna i unionen. Fonden ska bidra till att minska skillnaderna mellan de olika regionernas utvecklingsnivåer och eftersläpningen i de minst gynnade regionerna.

Sammanhållningsfonden ska användas till projekt inom miljöområdet och för infrastrukturinvesteringar inom ramen för de transeuropeiska nätverken. Sammanhållningsfonden gäller i de medlemsstater som har en bruttonationalinkomst per capita under 90 procent av unionens genomsnitt och berör därmed inte Sverige.

EU:s förordning om särskilda bestämmelser för målet Europeiskt territoriellt samarbete (Interreg)

Interregförordningen kompletterar EU:s förordning om gemensamma bestämmelser för programperioden 2021–2027 och EU:s regional- och sammanhållningsfondsförordning.

Program inom målet Europeiskt territoriellt samarbete (Interreg) som inbegriper flera medlemsstater har vissa särdrag. Förordningen innehåller därför särskilda bestämmelser för Interreg, i förhållande till både EU:s förordning om gemensamma bestämmelser för programperioden 2021–2027 och EU:s regional- och sammanhållningsfondsförordning. Den innehåller också särskilda regler för program där medlemsstaterna samarbetar med länder utanför EU. Huvudfokus ligger på genomförande- och samarbetsfrågor, särskilt fastställande av det geografiska tillämpn-

ingsområdet för Interreg-delarna, särskilda mål och tillämpningsområden för Interreg, anpassningar av reglerna i EU:s förordning om gemensamma bestämmelser för programperioden 2021–2027 för programplanering, programmyndigheter, förvaltning och kontroll samt ekonomisk förvaltning och integration av EU:s finansieringsinstrument för externa åtgärder.

EU:s socialfondsförordning

Europeiska socialfonden+ är en sammanslagning av Europeiska socialfonden, Sysselsättningsinitiativet för unga, Fonden för europeiskt bistånd till dem som har det sämst ställt och EU-programmet för sysselsättning och social innovation.

Det övergripande målet för Europeiska socialfonden+ är att uppnå hög sysselsättning, ett rättvist socialt skydd samt kvalificerad och motståndskraftig arbetskraft som är förberedd för framtidens arbetsliv i linje med principerna i den europeiska pelaren för sociala rättigheter. Europeiska socialfonden+ ska stödja, komplettera och ge medlemsstaternas nationella politik ett mervärde i syfte att säkerställa lika möjligheter, tillgång till arbetsmarknaden, rättvisa arbetsvillkor, socialt skydd och social inkludering.

Mycket av tillämpningen och genomförandet av Europeiska socialfonden+ omfattas av EU:s förordning om gemensamma bestämmelser för programperioden 2021–2027. EU:s socialfondsförordning innehåller allmänna bestämmelser om fondens syfte, definitioner, allmänna mål och särskilda mål inom politikområdena sysselsättning, utbildning och social inkludering. Den innehåller också särskilda bestämmelser som är tillämpliga på den del av Europeiska socialfonden+ som omfattas av delad förvaltning.

EU:s förordning om fonden för en rättvis omställning

Fonden för en rättvis omställning, som inrättas genom förordningen, är ett verktyg för att stödja de regioner som påverkas mest av omställningen till klimatneutralitet och för att undvika att skillnaderna mellan regionerna ökar. Den inrättas därför inom ramen för sammanhållningspolitiken. I förordningen anges det särskilda målet för Fonden för en rättvis omställning. Fondens geografiska täckning och resurser bestäms, liksom stödets omfattning vad gäller målet Investering för sysselsättning och tillväxt. Förordningen innehåller också särskilda bestämmelser om programplanering och om indikatorer som krävs för övervakningen.

2.1.2 Förordningarna som reglerar den gemensamma jordbrukspolitiken

EU:s förordning om strategiska planer

EU:s förordning om strategiska planer reglerar den nya utformningen av stöden som helt eller delvis finansieras från EU-budgeten eller nationellt i vissa fall. Den ersätter förordning (EU) 1305/2013 om landsbygdsutveckling och förordning (EU) nr 1307/2013 om direktstöd.

En väsentlig del av den nya gemensamma jordbrukspolitiken är den nya förvaltningsmodell som införs. Utgångspunkten för reformen är att politiken ska bli mer resultatorienterad och fokusera mindre än tidigare på detaljreglering. Reformen innebär att medlemsstaterna genom en ökad subsidiaritet får ett större ansvar för politikens genomförande och i större utsträckning än i dag ansvarar för utformningen av administrationen och de regler som styr de stödåtgärder som väljs av respektive land. På samma sätt som i dag fastställs dock målen för politiken samt krav och indikatorer för uppföljning av att politiken genomförs korrekt gemensamt på EU-nivå. I EU:s förordning om strategiska planer anges ett antal mål för jordbrukspolitiken. Medlemsstaterna ska se till att de uppfyller målen för politiken genom att utforma en enda sammanhängande interventionsstrategi med stödinsatser, interventioner, i en nationell strategisk plan i enlighet med de regler som fastställs i förordningen och i andra EU-rättsakter som beslutas med stöd av förordningen. En nationell strategisk plan ska omfatta åtgärder från både den så kallade pelare 1, som omfattar bland annat direktstöd och marknadsåtgärder, och pelare 2, som för närvarande omfattar åtgärder i medlemsstaternas landsbygdsprogram. Stöden ska finansieras av EU-medel från Europeiska garantifonden för jordbruk och Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling samt nationella medel.

Av förordningens avdelning I och II framgår förordningens syfte, tillämpningsområde, tillämpliga bestämmelser, definitioner samt mål och indikatorer. Avdelning III avser gemensamma krav och interventionstyper. Finansiella bestämmelser finns i avdelning IV. I avdelning V finns bestämmelser som rör strategiska planer inom den gemensamma jordbrukspolitiken. Vidare finns det bestämmelser om samordning och styrning i avdelning VI och om övervakning, rapportering och utvärdering i avdelning VII. Avdelning VIII innehåller konkurrensbestämmelser. Slutligen finns allmänna bestämmelser och slutbestämmelser i avdelning IX.

EU:s förordning om finansiering, förvaltning och övervakning av den gemensamma jordbrukspolitiken

Den finansiella förordningen är horisontellt tillämplig och rör stöd ur Europeiska garantifonden för jordbruket och Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling. Den nya förordningen reglerar därmed den gemensamma jordbrukspolitikens två pelare, direktstöd och marknadsåtgärder samt landsbygdsutveckling. Förvaltningen av de båda fonderna sker som delad förvaltning mellan medlemsstaterna och unionen eller som direkt förvaltning av Europeiska kommissionen. EU:s förordning om finansiering, förvaltning och övervakning ersätter förordning (EU) nr 1306/2013, som upphävs.

Av förordningens avdelning I framgår förordningens tillämpningsområde och definitioner. Allmänna bestämmelser för jordbruksfonder finns i avdelning II. Den ekonomiska förvaltningen av fonderna regleras i avdelning III. I avdelning IV framgår vad som gäller avseende kontrollsystem och sanktioner. Allmänna bestämmelser, bestämmelser om delegerade akter och genomförandeakter samt slutbestämmelser finns i avdelning V, VI och VII.

EU:s förordning om ändring i förordningen om den samlade marknadsordningen

EU:s förordning om ändring i förordningen om den samlade marknadsordningen ändrar förordning nr 1308/2013 om upprättande av en samlad marknadsordning för jordbruksprodukter, förordning (EU) nr 1151/2012 om kvalitetsordningar för jordbruksprodukter och livsmedel, förordning (EU) nr 251/2014 om definition, beskrivning, presentation och märkning av, samt skydd av geografiska beteckningar för, aromatiserade vinprodukter och förordning (EU) nr 228/2013 om särskilda åtgärder inom jordbruket till förmån för unionens yttersta randområden. De sektorsspecifika åtgärder som hittills har reglerats i förordning (EU) nr 1308/2013 om den samlade marknadsordningen upphävs, eftersom de kommer att regleras genom de nationella strategiska planerna.

2.2 Nuvarande svensk reglering

Det finns kompletterande bestämmelser till EU:s förordningar om sammanhållningspolitiken och jordbrukspolitiken i ett antal lagar enligt följande.

2.2.1 Lagen om EU:s förordningar om strukturstöd och om stöd till utveckling av landsbygden

I lagen (1994:1708) om EU:s förordningar om strukturstöd och om stöd till utveckling av landsbygden finns bestämmelser som kompletterar EU-förordningar som innehåller bestämmelser om stöd från Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden, Europeiska socialfonden+, Fonden för en rättvis omställning och Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling. Lagen innehåller bemyndiganden för regeringen eller de myndigheter som regeringen bestämmer i olika avseenden samt bestämmelser om tillsyn och kontroll, avgifter för tillsyn, ränta och överklagande.

2.2.2 Lagen om EG:s förordningar om jordbruksprodukter

I lagen (1994:1710) om EG:s förordningar om jordbruksprodukter finns bestämmelser som behövs för att de stöd och den pris- och marknadsreglering som ingår i EU:s gemensamma jordbrukspolitik ska kunna genomföras i Sverige. Med EU:s förordningar om jordbruksprodukter avses i lagen EU:s förordningar om

- marknadsreglering av jordbruksprodukter,
- produkter som omfattas av Romfördragets bilaga I men som inte omfattas av någon marknadsreglering,
- produkter som framställts av jordbruksprodukter,
- uppgiftsskyldighet i fråga om inkomstförhållanden och driftsekonomiska förhållanden i jordbruket,

- särskilda omräkningskurser som används inom den gemensamma jordbrukspolitiken, och
- direktstöd och särskilda stödsystem för jordbrukare.

Lagen innehåller bemyndiganden för regeringen eller de myndigheter som regeringen bestämmer i olika avseenden samt bestämmelser om tillsyn och kontroll, ränta, avgifter för tillsyn, straff och överklagande.

2.2.3 Lagen om lokala aktionsgrupper

l lagen (2015:266) om lokala aktionsgrupper finns bestämmelser om sådana lokala aktionsgrupper som avses i EU:s förordning om gemensamma bestämmelser för programperioden 2014–2020 och EU:s förordning om gemensamma bestämmelser för programperioden 2021–2027. Enligt dessa ska lokala aktionsgrupper utföra uppgifter som avser lokalt ledd utveckling. Lagen innehåller bland annat ett bemyndigande som ger regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer rätt att meddela föreskrifter om gruppernas handläggning av ärenden om stöd inom lokalt ledd utveckling. Lagen innehåller också bestämmelser som rör uppgiftsskyldighet och tystnadsplikt.

2.3 Behovet av en översyn av regleringen

Det finns alltså kompletterande bestämmelser till EU:s förordningar om den sammanhållningspolitiken och den gemensamma jordbrukspolitiken i lagen om EU:s förordningar om strukturstöd och om stöd till utveckling av landsbygden och lagen om EG:s förordningar om jordbruksprodukter. Lagarna har gällt sedan Sveriges EU-inträde och är föråldrade i flera avseenden. De behöver ses över såväl språkligt som innehållsmässigt, det finns till exempel bemyndiganden för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer som i dag saknar relevans och som inte längre används. Fiskelagstiftningen, som kompletterar EU-förordningar om den gemensamma fiskeripolitiken, berörs inte närmare i denna promemoria.

3 En ny lag med kompletterande bestämmelser till EU:s förordningar om den gemensamma jordbrukspolitiken och sammanhållningspolitiken

3.1 En ny lag införs

Förslag

Lagen om EU:s förordningar om strukturstöd och om stöd till utveckling av landsbygden och lagen om EG:s förordningar om jord-

bruksprodukter ska upphävas och en ny lag med kompletterande bestämmelser till EU:s förordningar om den gemensamma jordbruks-politiken och sammanhållningspolitiken ska införas. Den nya lagen ska benämnas Lag med kompletterande bestämmelser till EU:s förordningar om den gemensamma jordbrukspolitiken och sammanhållnings-politiken.

Skälen för förslaget

EU:s förordningar är till alla delar bindande och direkt tillämpliga i EU:s alla medlemsstater. Följden av detta är att en EU-förordning blir en del av den nationella lagstiftningen genom ikraftträdandet och att förordningen varken ska eller får genomföras i nationell rätt. En medlemsstat får inte heller utfärda föreskrifter om hur en EU-förordning ska tolkas. En medlemsstat är dock skyldig att se till att en EU-förordning kan tillämpas effektivt och får därför införa regler av verkställande karaktär. Det kan exempelvis vara fråga om administrativa och processuella regler, såsom att utse en behörig nationell myndighet. En EU-förordning kan även innehålla bestämmelser som medför en skyldighet eller möjlighet för medlemsstaterna att reglera vissa frågor nationellt.

I likhet med tidigare EU-förordningar med bestämmelser som genomför den gemensamma jordbrukspolitiken och sammanhållningspolitiken både förutsätter och ger de nya förordningarna möjlighet till kompletterande nationell reglering. Det rör sig bland annat om administrativa och processuella regler om vilka myndigheter som ska ansvara för de uppgifter som framgår av förordningarna, såsom att handlägga och besluta om utbetalning av stöd samt utöva kontroll. Det behövs också förtydligande bestämmelser som riktar sig till den som ansöker om stöd om vad som krävs av sökanden för att få stöd. Dessutom krävs verkställande och kompletterande föreskrifter i svensk rätt, till exempel när det gäller handelsnormer, med anledning av pris- och marknadsregleringarna i EU:s förordning om den samlade marknadsordningen, det vill säga Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1308/2013 av den 17 december 2013 om upprättande av en samlad marknadsordning för jordbruksprodukter och om upphävande av rådets förordningar (EEG) nr 922/72, (EEG) nr 234/79, (EG) nr 1037/2001 och (EG) nr 1234/2007.

Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela en stor del av de kompletterande bestämmelser som behövs för att genomföra den gemensamma jordbrukspolitiken och sammanhållningspolitiken i Sverige, vilket också gjorts i bland annat förordningen (2022:1826) om EU:s gemensamma jordbrukspolitik och förordningen (2022:1379) om förvaltning av program för vissa EU-fonder. Bedömningen är dock att det också behövs bestämmelser i lag för att reglera vissa frågor, till exempel om kontrollmyndighetens befogenheter och straff. Sådana bestämmelser finns i dag i lagen (1994:1708) om EU:s förordningar om strukturstöd och om stöd till utveckling av landsbygden och lagen (1994:1710) om EG:s förordningar om jordbruksprodukter. Lagarna upplyser bland annat om att regeringen utser de myndigheter som ska utöva tillsyn och kontroll samt ger regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer rätt att meddela föreskrifter om hur tillsynen ska bedrivas. Vidare finns bestäm-

melser som ger nationella tillsynsmyndigheter och EU:s institutioner rätt till tillträde och att ta del av upplysningar och handlingar samt göra undersökningar och provtagningar. Dessutom finns det bestämmelser om ränta, avgifter och överklagande.

Lagen om EG:s förordningar om jordbruksprodukter har gällt sedan Sveriges EU-inträde. Den är föråldrad i flera avseenden och har exempelvis inte ändrats när den gemensamma jordbrukspolitiken förnyades 2023. Lagen bör därför ersättas med en ny lag som är bättre anpassad till den nya jordbrukspolitiken. Detsamma gäller lagen om EU:s förordningar om strukturstöd och om stöd till utveckling av landsbygden. De båda lagarna reglerar ett område av EU-rätten som har genomgått ett antal förändringar och dessutom har nya programperioder med nya målsättningar börjat löpa. Lagarna behöver därför ses över såväl språkligt som innehållsmässigt för att kunna användas på ett mer effektivt och ändamålsenligt sätt.

Dessutom har det skett mer strukturella förändringar inom den gemensamma jordbrukspolitiken som inte återspeglas i lagen om EU:s förordningar om strukturstöd och om stöd till utveckling av landsbygden och lagen om EG:s förordningar om jordbruksprodukter. Den gemensamma jordbrukspolitiken 2014–2020 reglerades tidigare genom fyra EU-förordningar medan den gemensamma jordbrukspolitiken 2023–2027 nu regleras genom tre förordningar. Det har bland annat inneburit att jordbruksfonden för landsbygdsutveckling numera finansierar stöd i den strategiska planen för EU:s gemensamma jordbrukspolitik. Landsbygdsutvecklingsåtgärder och andra stöd inom den gemensamma jordbrukspolitiken regleras därför av den nationella strategiska planen. Stöd för landsbygdsutvecklingsåtgärder hör därför mer naturligt till en lag som kompletterar förordningar som genomför jordbrukspolitiken. Det medför att lagen om EU:s förordningar om strukturstöd och om stöd till utveckling av landsbygden i sådana fall endast skulle gälla stöd inom sammanhållningspolitiken. Det framstår som mest ändamålsenligt att en ny lag får ersätta även denna lag. Det kan konstateras att de två lagarna i stort innehåller liknande kompletterande bestämmelser till de EU-förordningar som anges i respektive lag, med vissa mindre avvikelser. Det är därför möjligt och även lämpligt att samla bestämmelserna i en gemensam lag.

Flertalet av de bestämmelser som föreslås i den nya lagen har under nuvarande programperiod större relevans för den gemensamma jordbrukspolitiken. Inför varje ny programperiod tas det dock fram nya bestämmelser på EU-nivå. Det innebär att behovet av nationella kompletterande bestämmelser kan växla över tid. För att den nya lagen även ska kunna tillämpas för kommande programperioder och för att säkerställa att det finns lagbestämmelser att tillgå om det framöver skulle behövas, för såväl sammanhållnings- som jordbrukspolitiken, så bör bestämmelserna i den nya lagen vara av allmängiltig karaktär. Bestämmelserna bör även i första hand utgöras av bemyndiganden till regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer.

De båda lagarna bör mot denna bakgrund upphävas och ersättas av en gemensam lag som reglerar såväl sammanhållnings- som jordbrukspolitiken. Den nya lagen bör benämnas lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s förordningar om den gemensamma jordbrukspolitiken och sammanhållningspolitiken.

3.2 EU-förordningar som lagen ska komplettera

Förslag

Den nya lagen ska komplettera EU-förordningar som innehåller sådana bestämmelser om pris- och marknadsregleringar som ingår i EU:s gemensamma jordbrukspolitik. Den nya lagen ska även komplettera EU-förordningar om stöd från Europeiska garantifonden för jordbruk, Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling, Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden, Europeiska socialfonden+ och Fonden för en rättvis omställning.

Skälen för förslaget

Lagen om EU:s förordningar om strukturstöd och om stöd till utveckling av landsbygden kompletterar EU-förordningar som innehåller bestämmelser om stöd från Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden, Europeiska socialfonden+, Fonden för en rättvis omställning och Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling. Regeringen ska enligt lagen i Svensk författningssamling tillkännage vilka grundförordningar som avses. De senaste lagändringarna trädde i kraft den 1 mars 2022 (se propositionen Kompletterande bestämmelser till EU:s förordningar inom sammanhållningspolitiken, prop. 2021/22:48).

I lagen om EG:s förordningar om jordbruksprodukter finns bestämmelser som behövs för att de stöd och den pris- och marknadsreglering som ingår i EU:s gemensamma jordbrukspolitik ska kunna genomföras i Sverige.

Den nya lagen, som ska ersätta lagen om EU:s förordningar om strukturstöd och om stöd till utveckling av landsbygden och lagen om EG:s förordningar om jordbruksprodukter, bör komplettera förordningar med bestämmelser om sådana pris- och marknadsregleringar som ingår i EU:s gemensamma jordbrukspolitik samt EU-förordningar om stöd från de fonder som finansierar den gemensamma jordbrukspolitiken och sammanhållningspolitiken.

De fonder som finansierar sammanhållningspolitiken i Sverige för programperioden 2021–2027 är Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden+ och Fonden för en rättvis omställning, som i sin tur regleras i en övergripande EU-förordning med gemensamma bestämmelser och ett antal sektors-specifika förordningar. För att tydliggöra att lagen kompletterar såväl Europeiska socialfonden under programperioden 2014–2020 som Europeiska socialfonden+ under programperioden 2021–2027 bör en hänvisning göras till båda fonderna.

När det gäller jordbrukspolitiken finansieras denna för programperioden 2023–2027 av Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling och Europeiska garantifonden för jordbruket. Stöd från dessa fonder regleras av EU:s förordning om strategiska planer, EU:s förordning om finansiering, förvaltning och övervakning av den gemensamma jordbrukspolitiken och EU:s förordning om den samlade marknadsordningen, i vilken det också finns bestämmelser om olika typer av pris- och marknadsregleringar.

EU:s förordning om gemensamma bestämmelser för programperioden 2021–2027 gäller även europeiska havs-, fiskeri- och vattenbruksfonden, Asyl- och migrationsfonden, Fonden för inre säkerhet och Instrumentet för gränsförvaltning och visering. Havs-, fiskeri- och vattenbruksfonden avses även i fortsättningen att regleras i fiskelagstiftningen, det vill säga fiskelagen (1993:787), lagen (1994:1709) om EU:s förordningar om den gemensamma fiskeripolitiken och förordningen (2022:1461) om stöd från Europeiska havs-, fiskeri- och vattenbruksfonden. Frågor om asyl, migration och säkerhet och gränsförvaltning saknar direkt samband med sammanhållnings- och jordbrukspolitiken. Dessa ska därför inte omfattas av lagens tillämpningsområde. Inte heller ska lagen tillämpas i fråga om sådana bestämmelser i EU:s förordningar som helt faller inom tillämpningsområdet för andra lagar, till exempel livsmedelslagen (2006:804).

3.3 Tillkännagivandeförfarande

Förslag

Regeringen ska i Svensk författningssamling tillkännage de EU-förordningar i form av grundförordningar som lagen kompletterar. Om en EU-förordning inte i sin helhet avser sådan pris- och marknadsreglering som ingår i den gemensamma jordbrukspolitiken eller stöd från Europeiska garantifonden för jordbruk, Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling, Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden, Europeiska socialfonden+, och Fonden för en rättvis omställning, ska det av tillkännagivandet framgå vilka bestämmelser i EU-förordningen som den nya lagen kompletterar.

Skälen för förslaget

När svensk lag kompletterar EU-förordningar är det viktigt att det tydligt går att avgöra vilka EU-förordningar som lagen kompletterar. Ett sätt att åstadkomma detta är att direkt i lagtext räkna upp de berörda EU-förordningarna. Ett annat sätt att koppla nationella bestämmelser till EU-förordningar är att i lagtexten mer övergripande reglera vilket EU-rättsligt område lagen avses komplettera, för att sedan låta regeringen tillkännage namnen på de EU-förordningar som lagen kompletterar. En sådan lagstiftningsteknik används i flera sammanhang, till exempel i livsmedelslagen.

Den gemensamma jordbrukspolitiken och sammanhållningspolitiken regleras genom en mängd olika förordningar som gäller för fleråriga programperioder. Det finns därför en inneboende föränderlighet på området och med hänsyn till detta samt det stora antal förordningar som den nya lagen avser att komplettera bör en lagstiftningsteknik med tillkännagivande från regeringen väljas. En sådan lagstiftningsteknik används också redan i lagen om EU:s förordningar om strukturstöd och om stöd till utveckling av landsbygden (jfr prop. 2021/22:48). Om en EU-förordning inte i sin helhet avser pris- och marknadsregleringar eller stöd från Europeiska garantifonden för jordbruk, Europeiska jordbruksfonden

för landsbygdsutveckling, Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden, Europeiska socialfonden+, och Fonden för en rättvis omställning, ska det av tillkännagivandet framgå vilka bestämmelser i EU-förordningen som den nya lagen kompletterar.

3.4 Nationella föreskrifter

Bedömning

Det bör inte införas något bemyndigande att meddela föreskrifter om kompletterande föreskrifter till EU-förordningarna eller föreskrifter om verkställigheten av EU-förordningarna i den nya lagen.

Skälen för bedömningen

I lagen om EG:s förordningar om jordbruksprodukter finns idag en bestämmelse som anger att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer i fråga om EG:s förordningar om jordbruksprodukter får meddela kompletterande föreskrifter till förordningarna och föreskrifter om verkställigheten av förordningarna. Något sådant bemyndigande finns inte i lagen om EU:s förordningar om strukturstöd och om stöd till utveckling av landsbygden.

Det är inte helt klart vilket beslutsutrymme regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, en myndighet har inom ramen för det bemyndigande som finns i den nuvarande lagen om EG:s förordningar om jordbruksprodukter. Bemyndigandet synes inte heller ha använts i någon vidare utsträckning, och det finns inte några nu gällande förordningar som är meddelade med stöd av bemyndigandet. Även om de aktuella EU-förordningarna som den nya lagen föreslås komplettera förutsätter att det meddelas nationella bestämmelser i vissa avseenden är bedömningen att dessa kan meddelas med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen (se avsnitt 3.1) eller övriga mer specifika bemyndiganden som föreslås i denna promemoria. Bemyndigandet i den nuvarande lagen om EG:s förordningar om jordbruksprodukter bör därför inte föras in i den nya lagen.

3.5 Kontrollmyndigheter

Förslag

Den eller de myndigheter som regeringen bestämmer utövar kontroll över att EU-förordningarna och föreskrifter som meddelats i anslutning till lagen följs.

Skälen för förslaget

Kontroll enligt EU-förordningarna och behov av nationell reglering

En grundläggande uppgift för medlemsstaterna när det gäller genomförandet av den gemensamma sammanhållnings- och jordbrukspolitiken

är att säkerställa att det finns ett effektivt skydd för unionens ekonomiska intressen. Därför innehåller de EU-förordningar som den nya lagen föreslås komplettera ett stort antal bestämmelser som handlar om förvaltning och kontroll. Till exempel finns det i EU:s förordning om gemensamma bestämmelser för programperioden 2021–2027 en omfattande reglering om hur förvaltning och kontroll i medlemsstaterna ska organiseras och genomföras. Det framgår att medlemsstaterna ska säkerställa att det finns förvaltnings- och kontrollsystem för beslutade program (artikel 69). Vidare framgår att den förvaltande myndigheten ansvarar för att genomföra förvaltningskontroller medan revisionsmyndigheten ansvarar för att genomföra systemrevisioner, insatsrevisioner och räkenskapsrevisioner (artikel 74 och 77). Både förvaltningskontroller och insatsrevisioner ska omfatta kontroller på plats.

Det finns även bestämmelser om förvaltning och kontroll i EU:s förordning om strategiska planer och EU:s förordning om finansiering, förvaltning och övervakning av den gemensamma jordbrukspolitiken. Medlemsstaterna har enligt det regelverket ett ansvar för att anta de lagar och andra författningar samt vidta alla andra åtgärder som behövs för att säkerställa ett effektivt skydd för unionens ekonomiska intressen (artikel 59 i EU:s förordning om finansiering, förvaltning och övervakning av den gemensamma jordbrukspolitiken). För att uppnå detta ska medlemsstaterna inrätta effektiva förvaltnings- och kontrollsystem för att försäkra sig om att unionslagstiftningen som styr unionens interventioner följs. Sådana system ska inbegripa systematiska kontroller, som ska inriktas på de områden där risken för fel är störst. Det är upp till medlemsstaterna att säkerställa den kontrollnivå som krävs för en effektiv riskhantering. Vidare anges i förordningen att alla medlemsstater ska inrätta och använda sig av ett integrerat administrations- och kontrollsystem (artikel 65 i EU:s förordning om finansiering, förvaltning och övervakning av den gemensamma jordbrukspolitiken).

I EU:s förordning om den samlade marknadsordningen och dess genomförandeakter finns bestämmelser om kontroll som i första hand hänför sig till olika handelsnormer och andra bestämmelser på det området. I övrigt hänvisar förordningen till EU:s förordning om finansiering, förvaltning och övervakning av den gemensamma jordbrukspolitiken när det gäller kontroll av stöd.

De bestämmelser som rör förvaltningskontroller och kontroll i de EU-förordningar som lagen föreslås komplettera är av generell karaktär, och förutsätter till viss del att medlemsstaterna tar fram nationella regler som kompletterar bestämmelserna om kontroll i de olika EU-förordningarna. Kompletterande bestämmelser om kontroll har också förts in i till exempel förordningen om EU:s gemensamma jordbrukspolitik och förordningen om förvaltning av program för vissa EU-fonder. Även om det av denna reglering tillsammans med EU-förordningarna framgår vilken kontroll som myndigheterna ska utöva kan det finnas behov av ytterligare nationella bestämmelser som reglerar vilka befogenheter som myndigheterna bör ha för att kunna utöva kontrollen effektivt, till exempel att med hot om vite kunna förelägga en stödmottagare att lämna uppgifter till myndigheten eller ge tillträde till områden, byggnader och lokaler. Sådana bestämmelser bör därför föras in i den nya lagen.

Närmare om begreppet kontroll

I de EU-förordningar som den nya lagen föreslås komplettera används olika ord, förvaltningskontroll och kontroll, för att beskriva den kontroll som ska utföras. När det gäller stöd som lämnas med stöd av EU-förordningarna ska kontrollen dessutom ske i flera led. Det ska bland annat vidtas administrativa kontroller av ansökan och de handlingar som behövs för denna. Platskontroller ska också utföras innan stöd beviljas för att säkerställa att alla villkor för stödet är uppfyllda. I fråga om stöd som regleras i EU:s förordning om strategiska planer och EU:s förordning om finansiering, förvaltning och övervakning av den gemensamma jordbrukspolitiken, innefattar det en skyldighet att kontrollera att relevanta grundvillkor (tidigare benämnda tvärvillkor) är uppfyllda för respektive stöd. Med grundvillkor avses grundläggande normer i fråga om miljö, klimatförändringar, folkhälsa, växtskydd och djurskydd. Grundvillkoren framgår av EU:s förordning om strategiska planer och annan sektorslagstiftning, som till exempel i EU:s livsmedels-, djurhälso- eller miljölagstiftning. En del grundvillkor, så kallade GAEC (Standard for good agricultural and environmental condition of land), utformas närmare av medlemsstaten i den strategiska planen (se artikel 12 och bilaga III i EU:s förordning om strategiska planer) och regleras i 4 kap. förordningen om EU:s gemensamma jordbrukspolitik. Att grundvillkoren uppfylls kontrolleras av den myndighet som handlägger en ansökan om stöd. Utöver nämnda grundvillkor har det även förts in sociala grundvillkor som träffar arbetsrättsliga förhållanden i EU:s förordning om strategiska planer. Tillämpningen och kontrollen av dessa villkor kommer inte att belysas närmare i denna promemoria. För att säkerställa att utbetalt stöd har använts i enlighet med villkoren ska det även vid behov ske kontroller i efterhand.

Vidare ska det ske kontroll av att de handels- och kvalitetsnormer som anges i EU:s förordning om den samlade marknadsordningen följs. Handels- och kvalitetsnormer kontrolleras genom stickprov hos importörer, grossister, packare, producentorganisationer, odlare och detaljister. En mer utförlig beskrivning av handels- och kvalitetsnormer finns i avsnitt 3.16.

I de nuvarande lagarna om EU:s förordningar om strukturstöd och stöd till utveckling av landsbygden och lagen om EG:s förordningar om jordbruksprodukter förekommer uttrycket ”tillsyn och annan kontroll”. Den myndighet som utövar detta benämns tillsynsmyndighet. I anslutande nationella förordningar används i vissa fall endast ”kontroll”, och i andra både ”tillsyn” och ”kontroll” (se till exempel förordning (2011:926) om EU:s förordningar om pris- och marknadsreglering av jordbruksprodukter).

Eftersom det i stället för tillsyn är ordet kontroll som i olika sammanhang används i EU:s förordning om gemensamma bestämmelser för programperioden 2021–2027, EU:s förordning om strategiska planer, EU:s förordning om finansiering, förvaltning och övervakning av den gemensamma jordbrukspolitiken och EU:s förordning om den samlade marknadsordningen bör inte ordet tillsyn användas i de nationella bestämmelser som avser att komplettera de unionsrättsliga rättsakterna. Lagen bör använda samma ord som EU-förordningarna, det vill säga ordet kontroll.

Med kontroll bör förstås den förvaltningskontroll och kontroll som beskrivs i EU-förordningarna (se avsnitt ovan om kontroll enligt EU-förordningarna och behov av nationell reglering). Det bör även omfatta den kontroll som bör ske i efterhand i olika avseenden för att säkerställa att de villkor som satts upp för stödet eller gällande handelsnormer och andra bestämmelser på området följs.

Vem som ska utföra kontroll

När det gäller EU:s förordning om gemensamma bestämmelser för programperioden 2021–2027 följer det av den vilka myndighetsuppgifter som olika funktioner har. De uppgifter som en förvaltande myndighet och en revisionsmyndighet har respektive vilka uppgifter som den så kallade redovisningsfunktionen har regleras således genom rättsakterna. Uppgifterna inbegriper även kontroll i olika former. Enligt EU:s förordning om finansiering, förvaltning och övervakning av den gemensamma jordbrukspolitiken är det i stället upp till medlemsstaterna att anta alla de lagar och andra författningar samt vidta de andra åtgärder som behövs för att säkerställa ett effektivt skydd av unionens ekonomiska intressen. Det är dock den förvaltande myndighetens ansvar att den strategiska planen förvaltas och genomförs på ett effektivt, ändamålsenligt och korrekt sätt. Det är upp till varje medlemsstat att besluta om vilka myndigheter som ska ansvara för att utföra de uppgifter som följer av de olika EU-förordningarna. Med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen kan regeringen besluta om instruktioner och föreskrifter riktade till myndigheter under regeringen. I förordningen om förvaltning av program för vissa EU-fonder anges exempelvis vilka myndigheter som är förvaltande myndigheter respektive revisionsmyndighet. Det framgår också vilken myndighet som ska fullgöra den så kallade redovisningsfunktionen. Av förordningen om EU:s gemensamma jordbrukspolitik framgår att det som huvudregel är den handläggande myndigheten som utför kontroll. Med handläggande myndighet avses i den förordningen den myndighet som prövar en ansökan om stöd, åtaganden eller utbetalning av stöd. Det behöver därför inte föras in något särskilt bemyndigande om föreskrifter om vilka myndigheter som ska utföra kontroll i den nya lagen. Lagen bör i stället upplysa om att regeringen bestämmer vilka myndigheter som ska vara kontrollmyndigheter. Med kontrollmyndighet avses då i den nya lagen en myndighet som utövar kontroll över att en eller flera av EU-förordningarna och föreskrifter som meddelats med stöd av lagen följs.

Det bör också finnas möjlighet för en kontrollmyndighet att överlåta åt någon annan statlig förvaltningsmyndighet att utöva viss kontroll. En sådan överlåtelse av kontroll kan till exempel Statens jordbruksverk (Jordbruksverket) göra enligt 8 § andra stycket förordningen om EU:s förordningar om pris- och marknadsreglering av jordbruksprodukter. Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela sådana föreskrifter. Att överlåta kontroll får endast göras om EU-förordningarna medger en sådan överlåtelse av uppgifter. Om kontroll överlåts, kommer bestämmelserna om kontrollmyndighet i den nya lagen även att gälla den myndighet som på grund av överlåtelsen är kontrollmyndighet i de frågor som avses med överlåtelsen.

3.6 Rätt till information och tillträde

Förslag

Den som är föremål för kontroll enligt den nya lagen ska på begäran från kontrollmyndigheten lämna de handlingar och den information i övrigt som behövs för kontrollen samt tillhandahålla den hjälp som behövs för att kontrollen ska kunna bedrivas. Kontrollmyndigheten ska i den utsträckning som behövs för kontrollen ha rätt att få tillträde till områden, byggnader, lokaler och andra utrymmen, dock inte bostäder, som används för hantering av jordbruksprodukter eller används i sådan verksamhet eller i samband med hanteringen av sådana produkter som omfattas av stöd från någon av de fonder som anges i lagen. Om det behövs för kontrollen, ska kontrollmyndigheten där få göra undersökningar och ta prover utan att betala ersättning.

I den utsträckning som behövs för att kontrollera att Sverige följer EU-förordningarna ska det som sägs om kontrollmyndigheten också gälla Europeiska kommissionen, Europeiska revisionsrätten och tjänstemän som någon av dem utser.

Skälen för förslaget

Det är medlemsstatens ansvar att kontrollera att de stöd som beviljas är förenliga med den relevanta EU-förordningen (se avsnitt 3.5). Detta gäller särskilt under handläggningen av en ansökan, men också i efterhand för att säkerställa att de uppgifter som angavs i ansökan var korrekta och att stödet används på ett sätt som EU-rätten förutsätter.

För att en kontrollmyndighet ska kunna kontrollera att en stödmottagare eller verksamhetsutövare uppfyller de krav som följer av EU-rätten behöver myndigheten kunna hämta in information från den som är föremål för kontroll. Det bör därför införas en skyldighet för den som är föremål för kontroll att på begäran från kontrollmyndigheten lämna den information och de handlingar som behövs för kontrollen. Dessutom bör den som kontrolleras tillhandahålla den hjälp som behövs för att kontrollen ska kunna bedrivas.

I vissa avseenden pekas det i de EU-förordningar som lagen föreslås komplettera särskilt ut att det ska göras platskontroller (se avsnitt 3.1). Med hänsyn till detta och behovet i övrigt av en effektiv kontroll bör kontrollmyndigheten i den utsträckning det behövs ha rätt att få tillträde till områden, byggnader, lokaler och andra utrymmen som används för hantering av jordbruksprodukter eller används i sådan verksamhet eller i samband med hanteringen av sådana produkter som omfattas av stöd från någon av de fonder som anges i lagen. Om det behövs för kontrollen, får kontrollmyndigheten där göra undersökningar och ta prover utan att ersättning lämnas. Liknande bestämmelser finns redan i lagen om EU:s förordningar om strukturstöd och om stöd till utveckling av landsbygden och lagen om EG:s förordningar om jordbruksprodukter. Av integritetsskäl bör tillträdesrätten inte gälla bostäder.

Enligt 2 kap. 6 § regeringsformen är var och en skyddad mot husrannsakan och liknande intrång. Skyddet mot husrannsakan kan enligt 2 kap.

20 § regeringsformen begränsas genom lag, men för sådan lagstiftning gäller de särskilda reglerna i 2 kap. 21 § regeringsformen. Detta innebär bland annat begränsningen får göras endast för att tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle och aldrig får gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som har föranlett den. Ett liknande skydd ställs upp i artikel 8 i Europakonventionen. Enligt artikeln har var och en rätt till skydd för sitt privat- och familjeliv, sitt hem och sin korrespondens. Inskränkningar i skyddet kan godtas, under förutsättning att de är lagliga och ägnade att tillgodose något av de i bestämmelserna uppräknade intressena, däribland landets ekonomiska välstånd och förebyggande av oordning eller brott. Inskränkningen måste vara nödvändig i ett demokratiskt samhälle för att tillgodose ett sådant intresse. Att inskränkningen ska anses vara nödvändig i ett demokratiskt samhälle har Europadomstolen ansett innebära att det måste finnas ett angeläget samhälleligt behov och att inskränkningen måste stå i rimlig proportion till det syfte som ska tillgodoses genom inskränkningen. Varje konventionsstat har dock viss frihet att avgöra om en inskränkning är nödvändig och det krävs inte att inskränkningen är oundgänglig.

Den föreslagna bestämmelsen uppfyller kravet på proportionalitet eftersom den behövs för att tillgodose ett ändamål som är godtagbart i ett demokratiskt samhälle. Rätten till tillträde kommer i praktiken att vara densamma som enligt de nuvarande lagarna. De rättstillämpande myndigheterna måste dock alltid göra en bedömning av om åtgärderna är proportionerliga i det enskilda fallet, jfr även 5 § tredje stycket förvaltningslagen (2017:900). Det som sagts innebär att kraven i regeringsformen och Europakonventionen är uppfyllda.

I EU-rätten finns ett flertal bestämmelser som förutsätter att kommissionen och av kommissionen utsedda tjänstemän ska få tillträde och ges upplysningar. Till exempel anges i EU:s förordning om finansiering, förvaltning och övervakning av den gemensamma jordbrukspolitiken att i enlighet med nationell lagstiftning ska kommissionens tjänstemän ha tillgång till samtliga handlingar och data som rör den granskning som avses i avdelning IV, kapitel III. Vidare ska kommissionens tjänstemän delta i den granskning som medlemsstatens tjänstemän utför, och ska då få tillträde till samma lokaler och samma handlingar som dessa (artikel 81). Det framgår av EU:s förordning om gemensamma bestämmelser för programperioden 2021–2027 att kommissionen har möjlighet att begära in och få ytterligare handlingar från berörda stödmottagare under vissa förutsättningar när det ska utföras revision (artikel 80). Även i Europaparlamentets och rådets förordning (EU, Euratom) 2024/2509 av den 23 september 2024 om finansiella regler för unionens allmänna budget finns bestämmelser om platskontroller. I EU:s förordning om den samlade marknadsordningen och kommissionens genomförandeförordning (EU) 2017/1184 av den 20 april 2017 om tillämpningsföreskrifter för Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1308/2013 vad gäller unionsskalor för klassificering av slaktkroppar av nötkreatur, gris och får och vad gäller rapportering av marknadspriser för vissa kategorier av slaktkroppar och levande djur finns bland annat bestämmelser om kontroller på plats av tillämpningen av klassificeringen av slaktkroppar. I den nya lagen bör det därför tydliggöras att rätten till tillträde och information även gäller kommissionen och av kommissionen utsedda tjänstemän.

En av EU:s institutioner, Europeiska revisionsrätten, har i uppgift att granska hur unionens medel används, såväl inom unionens egna organ som inom medlemsstaterna. Sverige kan därmed komma att granskas av revisionsrätten. Revisionsrätten och inspektörer och experter som utsetts av revisionsrätten bör således ha samma befogenheter som kommissionen att få tillgång till de platser och uppgifter som behövs för granskningen av unionens finanser.

3.7 Föreläggande och vite

Förslag

Kontrollmyndigheten ska få besluta de förelägganden som behövs för att den som är föremål för kontroll ska tillhandahålla handlingar och information samt ge tillträde. Vidare ska kontrollmyndigheten få besluta de förelägganden som behövs för att de EU-förordningar som lagen kompletterar och föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen ska följas.

Kontrollmyndighetens förelägganden ska få förenas med vite.

Skälen för förslaget

I lagen om EU:s förordningar om strukturstöd och om stöd till utveckling av landsbygden finns en möjlighet för tillsynsmyndigheten att meddela förelägganden för att få tillgång till handlingar som behövs för tillsynen. Ett sådant föreläggande kan förenas med vite. I lagen om EG:s förordningar om jordbruksprodukter finns en bestämmelse som innebär en befogenhet för tillsynsmyndigheten att meddela de förelägganden och förbud som behövs för att reglerna i förordningar som lagen kompletterar och föreskrifter meddelade med stöd av lagen ska efterlevas. Sådana förelägganden får också förenas med vite.

I föregående avsnitt föreslås att kontrollmyndigheten ska ha rätt att få viss information från den som är föremål för kontroll och viss tillträdesrätt till dennes egendom. Kontrollmyndigheten bör i linje med de förslagen även kunna meddela de förelägganden som behövs för att förmå den som är föremål för kontroll och som inte samarbetar med myndigheten att tillhandahålla den information samt ge det tillträde som behövs. Ett beslut om föreläggande bör, för att bli tillräckligt verkningsfullt, kunna förenas med vite.

Dessutom bör kontrollmyndigheten ges befogenhet att meddela de andra förelägganden som behövs för att de EU-förordningar som lagen kompletterar och föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen ska följas. Även sådana förelägganden bör kunna förenas med vite. Dessa bestämmelser bör i första hand behövas för att förmå en verksamhetsutövare att följa i det här sammanhanget relevanta bestämmelser som följer av EU:s förordning om den samlade marknadsordningen, till exempel olika handelsnormer.

Ett beslut om sådant föreläggande kan innebära krav på att adressaten ska vidta en viss åtgärd (påbud) eller avstå från att vidta en viss åtgärd

(förbud). Detta skulle till exempel kunna bli aktuellt att använda om en näringsidkare inte lämnar de uppgifter som den är skyldig att lämna om bland annat produktion, inköp, försäljning, import och export enligt föreskrifter meddelade med stöd av den nya lagen.

Allmänna bestämmelser om viten finns i lagen (1985:206) om viten. Det behövs inga bestämmelser som avviker från dem.

Kontrollmyndigheten ska vid sin tillämpning av befogenheten att förena föreläggande med vite även iaktta skyddet för den enskildes fri- och rättigheter. En skyldighet att lämna information under tvång kan vara oförenlig med rätten att inte belasta sig själv, vilket ingår i rätten till en rättvis rättegång enligt artikel 6 i Europakonventionen. Det förutsätter dock att den misstänkta överträdelsen är att jämställa med en anklagelse om brott i Europakonventionens mening (se Europadomstolens dom Engel m.fl. mot Nederländerna den 8 juni 1976). Så kan till exempel vara fallet om överträdelsen kan resultera i sådana sanktioner som är att jämställa med straff i Europakonventionens mening (se t.ex. Grande Stevens mot Italien den 4 mars 2014, jfr Müller–Hartburg mot Österrike den 19 februari 2013). Rättigheten har en motsvarighet i EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna (artikel 47 och artikel 48). Som regeringen har konstaterat i flera lagstiftningsärenden får begreppet straff enligt Europakonventionen även anses omfatta vite (se prop. 2007/08:107 s. 24 och prop. 2012/13:143 s. 69). Eftersom vite kan likställas med straff ska kontrollmyndigheten iaktta rätten att inte belasta sig själv vid tillämpning av de föreslagna befogenheterna och göra en bedömning i varje enskilt fall (jfr prop. 2016/17:162 s. 550 f. och prop. 2022/23:124 s. 40–42). Det kan innebära att ett föreläggande i ett enskilt fall inte får förenas med vite. Frågan om i vilka situationer rätten att inte belasta sig själv kan få betydelse är svårbedömd och måste avgöras i rättstillämpningen med beaktande av den praxis som finns på området.

Om kontrollmyndigheten konstaterar att det finns skäl att ingripa genom beslut om föreläggande kan det finnas behov av att beslutet ska kunna verkställas omedelbart. Det kan till exempel göra sig gällande om kontrollmyndigheten beslutat att en producent eller näringsidkare ska märka sina jordbruksprodukter på ett visst sätt, eller sluta saluföra produkter som inte lever upp till vissa kvalitetskrav. Även andra beslut av myndigheten kan behöva verkställas omedelbart. Skälet för detta kan vara att det annars finns en risk för att syftet med beslutet inte uppnås. Det gäller till exempel beslut som rör tillträde till lokaler för att genomföra undersökningar. I 35 § förvaltningslagen finns bestämmelser om när en myndighets beslut får verkställas. Utgångspunkten är att ett beslut som får överklagas inom en viss tid får verkställas när överklagandetiden har gått ut, om beslutet inte har överklagats. Ett beslut får dock i vissa fall verkställas omedelbart. Det gäller till exempel om ett väsentligt allmänt eller enskilt intresse kräver det. Myndigheten ska dock först noga överväga om det finns skäl att avvakta med att verkställa beslutet på grund av att beslutet medför mycket ingripande verkningar för någon enskild, att verkställigheten inte kan återgå om ett överklagande av beslutet leder till att det upphävs, eller någon annan omständighet.

En domstol som ska pröva ett överklagande av ett förvaltningsbeslut som gäller omedelbart kan förordna att det överklagade beslutet tills vidare inte ska gälla, så kallad inhibition. Möjligheten till inhibition innebär att

risken för att en aktör drabbas av skada på grund av ett felaktigt beslut minimeras. Bestämmelser om inhibition finns i 28 § förvaltningsprocesslagen (1971:291).

3.8 Hjälp av Polismyndigheten

Förslag

Polismyndigheten ska ge den hjälp som behövs för att kontrollmyndigheten ska kunna utöva kontroll, om det kan befaras att åtgärden inte kan utföras utan att en polismans särskilda befogenheter behöver användas eller om det annars finns synnerliga skäl.

Skälen för förslaget

Vid utövandet av kontroll kan myndigheten i vissa situationer behöva hjälp av Polismyndigheten. Det kan till exempel handla om att en ekonomisk aktör motsätter sig att kontrollmyndigheten får tillträde till aktörens lokaler. I lagen om EU:s förordningar om strukturstöd och om stöd till utveckling av landsbygden och lagen om EG:s förordningar om jordbruksprodukter finns bestämmelser om polishandräckning. Enligt dessa ska Polismyndigheten på begäran lämna den hjälp som behövs för tillsynen. En sådan skyldighet bör även finnas i den nya lagen. Detta bör dock endast gälla under förutsättning att det på grund av särskilda omständigheter kan befaras att åtgärden inte kan vidtas utan att polisens särskilda befogenheter enligt 10 § polislagen (1984:387) behöver användas, eller om det annars finns synnerliga skäl. Det är kontrollmyndigheten som måste pröva om det finns förutsättningar att begära hjälp av Polismyndigheten.

3.9 Platskontroller av Europeiska byrån för bedrägeribekämpning

Förslag

Den nya lagens bestämmelser om rätt till information och tillträde, om föreläggande och vite och om Polismyndighetens hjälp ska inte gälla i fråga om platskontroller som utförs av Europeiska byrån för bedrägeribekämpning.

Skälen för förslaget

Enligt fördraget om Europeiska unionens funktionssätt ska unionen och medlemsstaterna bekämpa bedrägerier och all annan olaglig verksamhet som riktar sig mot unionens finansiella intressen. År 1999 inrättades Europeiska byrån för bedrägeribekämpning, Olaf. Olaf har i uppdrag att skydda EU:s finansiella intressen. Verksamheten styrs främst av Europaparlamentets och rådets förordning (EU, Euratom) nr 883/2013 av den 11

september 2013 om utredningar som utförs av Europeiska byrån för bedrägeribekämpning (Olaf) och om upphävande av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1073/1999 och rådets förordning (Euratom) nr 1074/1999.

Olaf får besluta att inleda en utredning om det finns skälig misstanke om att det har förekommit bedrägeri, korruption eller annan olaglig verksamhet som riktar sig mot unionens finansiella intressen. Olaf får inom ramen för sina utredningar genomföra kontroller och inspektioner på plats (platskontroller) i medlemsstaterna. Det framgår att de ekonomiska aktörerna ska lämna tillträde till lokaler, markområden, transportmedel och andra platser som används yrkesmässigt. Olaf har en rad olika befogenheter med anledning av platskontrollerna. Till exempel har Olaf rätt att på samma villkor som de nationella administrativa kontrollanterna, och i överensstämmelse med nationell lagstiftning, få tillgång till alla de uppgifter och all den dokumentation om berörda transaktioner som behövs för att kontrollerna och inspektionerna på platsen ska förlöpa på bästa sätt. Medlemsstaternas behöriga myndigheter ska i enlighet med sina nationella bestämmelser ge de anställda vid Olaf det stöd som behövs för att byrån ska kunna utföra sina uppdrag effektivt. Vilka som är de behöriga myndigheterna utses på nationell nivå. Olaf saknar egna möjligheter att ta till tvångsåtgärder för att genomföra platskontroller. Medlemsstatens behöriga myndigheter ska i stället på begäran av Olaf, i enlighet med nationella bestämmelser, ge Olafs anställda det stöd som behövs för att de ska kunna utföra sina uppdrag effektivt.

Kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om utredningar som utförs av Olaf finns i lagen (2017:244) om kontroller och inspektioner på plats av Europeiska byrån för bedrägeribekämpning. För att tydliggöra att det är denna lag som ska tillämpas vid platskontroller av Olaf finns det i lagen om EU:s förordningar om strukturstöd och om stöd till utveckling av landsbygden och lagen om EG:s förordningar om jordbruksprodukter bestämmelser om att de lagarna inte ska tillämpas i sådana situationer. Bestämmelserna har utformats i enlighet med Lagrådets yttrande i propositionen Kontroller och inspektioner i Sverige av Europeiska byrån för bedrägeribekämpning (prop. 2016/17:56). Även i den nya lagen bör det föras in en bestämmelse som anger att lagen inte ska tillämpas vid Olafs platskontroller.

3.10 Bemyndigande att meddela ytterligare föreskrifter om kontrollen

Förslag

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela ytterligare föreskrifter om hur kontrollen ska bedrivas.

Skälen för förslaget

I 5 § lagen om EU:s förordningar om strukturstöd och om stöd till utveckling av landsbygden och 9 § lagen om EG:s förordningar om

jordbruksprodukter finns bestämmelser om att regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om hur tillsynen ska bedrivas.

De bestämmelser som rör förvaltning och kontroll i EU:s förordning om strategiska planer och EU:s förordning om finansiering, förvaltning och övervakning av den gemensamma jordbrukspolitiken förutsätter i viss mån att det nationellt beslutas om bestämmelser som rör kontroll (se avsnitt 3.1 och 3.5). Under nuvarande programperiod har det hittills inte framkommit något behov av att meddela föreskrifter om tillsyn med stöd av bemyndigandet i 5 § lagen om EU:s förordningar om strukturstöd och om stöd till utveckling av landsbygden respektive 8 § lagen om EG:s förordningar om jordbruksprodukter. Det kan dock inte uteslutas att det kan behövas ett sådant bemyndigande för kommande programperioder. Förutom de befogenheter om kontroll som föreslås i de föregående avsnitten bör det därför även finnas möjlighet för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela ytterligare föreskrifter om hur kontrollen ska bedrivas, om det skulle behövas. Bemyndigandet är avsett för föreskrifter om sådant som inte regleras i EU-förordningarna. Skälet till detta är att EU:s förordningar gäller direkt i Sverige och att det därför inte får meddelas några föreskrifter som står i strid med EU-rätten eller som avser sådant som redan regleras i sådana rättsakter.

3.11 Uppgiftsskyldighet

Förslag

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om skyldighet för en näringsidkare som producerar eller handlar med jordbruksprodukter att lämna uppgifter om produktion, inköp, försäljning, import och export samt andra förhållanden av betydelse för tillämpningen av de EU-förordningar som den nya lagen kompletterar.

Vidare ska regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer få meddela föreskrifter om skyldighet för en stödmottagare att lämna information till den myndighet som ska utvärdera program och strategiska planer enligt EU:s förordning om gemensamma bestämmelser för programperioden 2021–2027 och EU:s förordning om strategiska planer.

Skälen för förslaget

Uppgiftsskyldighet för näringsidkare

I lagen om EU:s förordningar om strukturstöd och om stöd till utveckling av landsbygden finns det inte några specifika bestämmelser om skyldighet för en näringsidkare att lämna uppgifter, utöver den som handlar om tillsynsmyndighetens rätt att på begäran få de upplysningar och handlingar som behövs för tillsynen. Specifika bestämmelser om uppgiftsskyldighet för näringsidkare finns dock i lagen om EG:s förordningar om jordbruksprodukter. Där framgår att regeringen eller den myndighet som regeringen

bestämmer får föreskriva att en näringsidkare som tar befattning med produkter som omfattas av EG:s förordningar om jordbruksprodukter ska lämna uppgifter om produktion, inköp, försäljning, import och export samt andra förhållanden av betydelse för tillämpningen av de förordningar som lagen kompletterar. Bakgrunden till bemyndigandet är att medlemsstaterna för att EU:s jordbrukspolitik i fråga om marknadsregleringar ska kunna administreras är skyldiga att förse Europeiska kommissionen och andra EU-organ med uppgifter om bland annat priser på jordbruksprodukter och produktionsmedel samt om import och export av sådana produkter. Sådana uppgifter ska enligt förarbetena samlas in från näringsidkare som producerar eller handlar med jordbruksprodukter (propositionen Vissa livsmedelspolitiska åtgärder vid ett medlemskap i Europeiska unionen, prop. 1994/95:75 s. 35).

Det finns fortfarande krav på att medlemsstaterna enligt EU:s förordning om den samlade marknadsordningen ska tillhandahålla information till kommissionen i olika avseenden. Närmare krav finns i bland annat kommissionens delegerade förordning (EU) 2017/1183 av den 20 april 2017 om komplettering av Europaparlamentets och rådets förordningar (EU) nr 1307/2013 och (EU) nr 1308/2013 vad gäller anmälan av uppgifter och handlingar till kommissionen. De skäl som föranledde införandet av ett bemyndigande om uppgiftsskyldighet är därför fortfarande aktuella.

Med stöd av bemyndigandet i lagen om EG:s förordningar om jordbruksprodukter har det i förordningen om EU:s förordningar om pris- och marknadsreglering av jordbruksprodukter införts ett bemyndigande för Jordbruksverket att meddela föreskrifter om vilka uppgifter som en näringsidkare ska lämna in till verket.

Det bör därför i den nya lagen föras in ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om att näringsidkare ska lämna vissa uppgifter. Bemyndigandet ska begränsas till att gälla uppgifter om produktion, inköp, försäljning, import och export samt andra förhållanden av betydelse för tillämpningen av de EU-förordningar som lagen kompletterar. Som tidigare angetts ska dessa tillkännages av regeringen.

Uppgiftsskyldighet för stödmottagare

Enligt EU:s förordning om gemensamma bestämmelser för programperioden 2021–2027 ska medlemsstaten eller den förvaltande myndigheten utvärdera uppgjorda program mot ett eller flera i förordningen angivna kriterier. Medlemsstaten ska säkerställa att nödvändiga förfaranden har inrättats för att ta fram och samla in de uppgifter som krävs för utvärderingarna (artikel 44). Det finns även bestämmelser om utvärdering i EU:s förordning om strategiska planer. Av förordningen framgår att medlemsstaterna ska utvärdera sina strategiska planer under genomförandet och i efterhand för att förbättra kvaliteten i planernas utformning och genomförande. Vidare framgår att medlemsstaterna ska säkerställa att mottagare av stöd för interventioner inom ramen för den strategiska planen tillhandahåller den förvaltande myndigheten all information som behövs för övervakning och utvärdering av den strategiska planen (artiklarna 131, 139 och 140).

För att uppfylla de nämnda kraven och om liknande krav införs även för kommande programperioder behövs bestämmelser om skyldighet för stödmottagare att lämna sådan information som myndigheterna behöver för att utföra de utvärderingar som EU-rätten ställer krav på. En sådan skyldighet bör regleras på lägre nivå än lag. Det bör därför införas ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om skyldighet för en stödmottagare att lämna information till den myndighet som ska utföra utvärdering av program eller planer enligt de ovan nämnda förordningarna.

Frågor om personuppgiftsbehandling och sekretess behandlas i avsnitt 6.

3.12 Uppgifter från kontrollorgan som gäller ekologisk produktion

Förslag

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om skyldighet för ett sådant kontrollorgan som avses i artikel 3.56 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/848 av den 30 maj 2018 om ekologisk produktion och märkning av ekologiska produkter och om upphävande av förordning (EG) nr 834/2007 att lämna uppgifter till en myndighet som prövar ärenden om EU-stöd för ekologisk produktion.

Skälen för förslaget

Lagen om EU:s förordningar om strukturstöd och stöd till utveckling av landsbygden ändrades den 1 januari 2022 som en följd av att Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/848 av den 30 maj 2018 om ekologisk produktion och märkning av ekologiska produkter och om upphävande av rådets förordning (EG) nr 834/2007, härefter den nya EU-förordningen om ekologisk produktion, började gälla i Sverige (prop. 2020/21:187). Enligt artikel 43.6 i den nya EU-förordningen om ekologisk produktion ska de behöriga myndigheterna vidta lämpliga åtgärder och fastställa dokumenterade förfaranden för att säkerställa att det organ som betalar ut EU-stöd för ekologisk produktion får tillgång till information om resultaten från kontrollorganens kontroller av de ekologiska aktörerna. I den nya EU-förordningen om ekologisk produktion hänvisas till artikel 58 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1306/2013 av den 17 december 2013 om finansiering, förvaltning och övervakning av den gemensamma jordbrukspolitiken och om upphävande av rådets förordningar (EEG) nr 352/78, (EG) nr 165/94, (EG) nr 2799/98, (EG) nr 814/2000, (EG) nr 1290/2005 och (EG) nr 485/2008 och de akter som antagits på grundval av artikeln. Denna motsvaras av artikel 59 i EU:s förordning om finansiering, förvaltning och övervakning av den gemensamma jordbrukspolitiken.

Uppgiftslämnandet är ett led i att effektivt skydda unionens ekonomiska intressen och bland annat säkerställa effektivt skydd mot bedrägeri och se

till att de insatser som finansieras genom EU:s fonder är lagliga och genomförs korrekt. För att kunna uppfylla uppgiftsskyldigheten innehåller lagen om EU:s förordningar om strukturstöd och stöd till utveckling av landsbygden därför ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om skyldighet för ett kontrollorgan att lämna de uppgifter som en myndighet behöver för handläggning av EU-stöd. Bemyndigandet gäller för föreskrifter om skyldighet att lämna uppgifter till den myndighet som handlägger en ansökan om stöd och den utbetalande myndigheten. Ett motsvarande bemyndigande bör tas in i den nya lagen.

3.13 Bevara handlingar

Förslag

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om att handlingar och uppgifter av betydelse för kontroll av mottaget stöd ska bevaras under en viss tid.

Skälen för förslaget

Det finns inga bestämmelser om bevarandet av handlingar i lagen om EU:s förordningar om strukturstöd och om stöd till utveckling av landsbygden och det finns inte något angivet i förarbetena angående denna fråga. Det finns däremot en bestämmelse om att bevara handlingar i lagen om EG:s förordningar om jordbruksprodukter. Där anges att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för stödmottagare och den som betalar avgifter att föra anteckningar om mottaget stöd och betalda avgifter. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får också meddela föreskrifter om skyldighet att under viss tid bevara anteckningar och andra handlingar av betydelse för stödet eller avgifterna. Bakgrunden till bemyndigandet är att den kontroll som krävdes enligt vissa av de förordningar som lagen då kompletterade förutsatte att den som tog emot stöd eller betalade avgifter skulle föra anteckningar om stödet eller avgifterna och att sådana anteckningar och andra handlingar av betydelse för kontrollen skulle bevaras för en viss tid (prop. 1994/95:75, s. 38).

Bestämmelsen om att föra anteckningar för den som tar emot stöd eller betalar avgifter och att sådana anteckningar ska bevaras tillkom då stödhanteringen byggde på pappershandlingar och kan i dag, då stöd enbart hanteras på elektronisk väg, framstå som föråldrad. Det har inte heller meddelats några bestämmelser i förordning eller myndighetsföreskrifter som ålägger stödmottagare eller andra att föra sådana anteckningar. Det kan därför ifrågasättas om det behövs en liknande bestämmelse i den nya lagen. Det kan dock finnas behov av ett bemyndigande som möjliggör för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om att en stödmottagare måste bevara handlingar som är av betydelse för kontroll. Medlemsstaterna har ett långtgående ansvar att utföra kontroller för att säkerställa att unionens gemensamma medel

används på ett korrekt och med EU-rätten överensstämmande sätt. Sådana kontroller ska både vara administrativa och avse insatser på plats. Som en följd av detta görs bedömningen i avsnitt 3.6 att kontrollmyndigheten ska få tillgång till uppgifter och handlingar från den som är föremål för kontroll. Det bör därför också finnas möjlighet för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om att den som tar emot stöd ska bevara sådana handlingar och uppgifter som är av betydelse för kontrollen. Bemyndigandet omfattar även rätten att bestämma hur länge sådana handlingar ska bevaras. När sådana föreskrifter tas fram ska det dock beaktas att det kan finnas annan sektorslagstiftning där det redan ställs krav på att bevara handlingar.

3.14 Ränta

Förslag

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om att ränta ska betalas på stödbelopp som lämnats ur de fonder som anges i den nya lagen, om mottagaren inte är berättigad till beloppet och detta ska återbetalas.

Bedömning

Det bör inte föras in något bemyndigande om att ränta ska betalas på belopp enligt EU:s förordningar om jordbruksprodukter om beloppet betalas efter förfallodagen i den nya lagen.

Skälen för förslaget och bedömningen

I lagen om EU:s förordningar om strukturstöd och om stöd till utveckling av landsbygden finns en bestämmelse som ger regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer möjlighet att meddela föreskrifter om att ränta ska betalas på stödbelopp som lämnats ur de fonder som anges i lagens första paragraf, om mottagaren inte är berättigad till beloppet och detta ska återbetalas. Ett bemyndigande gällande ränta finns också i lagen om EG:s förordningar om jordbruksprodukter. Där framgår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att ränta ska betalas på belopp enligt EG:s förordningar om jordbruksprodukter, om beloppet betalas efter förfallodagen eller om mottagaren inte är berättigad till beloppet och detta ska återbetalas.

Det finns inte någon reglering avseende ränta på belopp som felaktigt har utbetalts och ska återbetalas i EU:s förordning om gemensamma bestämmelser för programperioden 2021–2027. Frågan om ränta regleras därför nationellt i förordningen om förvaltning av program för vissa EU-fonder. När det gäller EU:s förordning om finansiering, förvaltning och övervakning av den gemensamma jordbrukspolitiken så anges i denna att medlemsstaten ska driva in felaktiga utbetalningar samt ta ut ränta. En bestämmelse om ränta har därför förts in i förordningen om EU:s gemensamma jordbrukspolitik.

Närmare bestämmelser om ränta bör även fortsättningsvis meddelas på lägre nivå än lag. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bör därför få meddela föreskrifter om att ränta ska betalas på stödbelopp som lämnats ur de fonder som anges i 1 § första stycket, om mottagaren inte är berättigad till beloppet och detta ska återbetalas.

Utöver bemyndigandet om ränta på belopp som ska återbetalas finns det i lagen om EG:s förordningar om jordbruksprodukter ett bemyndigande om ränta på belopp som betalas efter förfallodagen. I förarbetena till bestämmelsen anges att detta rör ränta på för sent betalda avgifter enligt de förordningar som lagen kompletterar (prop. 1994/95:75 s. 54). Det är inte helt klart vilka avgifter som avsetts. Tidigare fanns en särskild sockeravgift, men den är borttagen sedan år 2017. I de förordningar som den nya lagen är avsedd att komplettera finns inga bestämmelser som medför att det behövs ett bemyndigande om ränta på avgifter. Bedömningen är även att sådana bestämmelser inte bör behövas för kommande programperioder. Något sådant bemyndigande behöver därför inte föras in i den nya lagen.

3.15 Avgifter

Förslag

Kontrollmyndigheten ska få ta ut en avgift för sin kontroll enligt den nya lagen. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om sådana avgifter.

Bedömning

Det bör inte föras in något bemyndigande om att meddela föreskrifter om avgift för en myndighets kostnad för märkning och registrering eller för kartor som tillhandahålls i ärenden om stöd enligt EU:s förordningar om jordbruksprodukter i den nya lagen.

Skälen för förslaget och bedömningen

Avgift för kontroll

Enligt lagen om EU:s förordningar om strukturstöd och om stöd till utveckling av landsbygden och lagen om EG:s förordningar om jordbruksprodukter får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter om avgifter för tillsyn enligt lagen. Sådana avgifter tar Jordbruksverket ut för kontroll gällande kvalitets- och handelsnormer som följer av EU:s förordning om den samlade marknadsordningen. Avgiften tas ut med stöd av 13 § förordningen om EU:s förordningar om pris- och marknadsreglering av jordbruksprodukter, som i sin tur kompletterar lagen om EG:s förordningar om jordbruksprodukter. Det tas dock inte ut några avgifter för kontroll i fråga om stöd enligt de EU-förordningar som lagen föreslås komplettera.

Det finns vissa begränsningar när det gäller möjligheten att ta ut avgift för åtgärder enligt EU-rätten och EU-domstolen har i flera mål prövat

sådana frågor. I mål 233/81, Denkavit Futtermittel, REG 1982 s. 2933, uttalade domstolen dock att det var förenligt med stödets syfte att ta ut avgifter som var normala för det slag av åtgärder som avsågs och som inte var så höga att de riskerade att avhålla företag från att bedriva sådan verksamhet som stödet hade till ändamål att uppmuntra. Målet rörde avgifter som en myndighet hade tagit ut för kontroller som utförts inom ramen för stöd till viss jordbruksproduktion. Däremot har EU-domstolen i andra mål inte godtagit ansökningsavgifter, eftersom det aktuella stödet enligt då gällande förordningar skulle betalas ut i sin helhet (Hilmar Kellinghusen mot Amt für Land- und Wasserwirtschaft Kiel och Ernst-Detlef Ketelsen mot Amt für Land- und Wasserwirtschaft Husum, C-36/97 och C-37/97, EU:C:1998:499, punkt 29).

Det bör även enligt den nya lagen vara möjligt för den myndighet som utövar kontroll att ta ut en avgift för kontrollen. Så som regleringen ser ut idag behövs ett sådant bemyndigande endast för kontroll gällande kvalitets- och handelsnormer som följer av EU:s förordning om den samlade marknadsordningen. Det kan dock inte uteslutas att det för kommande programperioder kan finnas behov av att ta ut avgift för kontroll även i andra situationer. Eftersom det föreslagna bemyndigandet är begränsat till att gälla avgift för kontroll bör det inte finnas några hinder för sådana avgifter utifrån EU-rätten. Avgiften bör tas ut av de aktörer vars verksamhet är föremål för kontroll.

Avgift för märkning och registrering

Det finns ett bemyndigande i lagen om EG:s förordningar om jordbruksprodukter som handlar om märkning och registrering. Av förarbetena framgår att bemyndigandet avser avgifter kopplade till upprättande av ett system för identifiering och registrering som följde av rådets förordning (EG) nr 820/97 av den 21 april 1997 om upprättande av ett system för identifiering och registrering av nötkreatur och om märkning av nötkött och nötköttsprodukter (prop. 1997/98:48 s. 26). De skäl som angavs i förarbetena till införandet av bemyndigandet gör sig emellertid inte längre gällande eftersom märkning och registrering numera hanteras i annan reglering om djurhälsoskydd, till exempel lagen (2006:806) om provtagning på djur, m.m. och förordningen (2006:815) om provtagning på djur, m.m. Eftersom det inte kommit fram något annat skäl för ett sådant bemyndigande behöver det inte föras in något sådant i den nya lagen om EU:s förordningar.

Avgift för kartor

Enligt 11 § lagen om EG:s förordningar om jordbruksprodukter får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter om avgifter för kartor som tillhandahålls i ärenden om stöd enligt EG:s förordningar om jordbruksprodukter. Det fanns tidigare ett liknande bemyndigande i lagen om EU:s förordningar om strukturstöd och om stöd till utveckling av landsbygden, men det togs bort genom en lagändring år 2015. Avgifter för kartor reglerades i förordningen (1997:183) om kartavgift i ärenden om jordbruksstöd men denna upphävdes den 1 juli 2000. Högsta förvaltningsdomstolen fann i RÅ 2003

ref. 84 att uttag av kartavgift enligt förordningen delvis stred mot EG-rätten.

Regeringen konstaterade i förarbetena till ändringen i EU:s förordningar om strukturstöd och om stöd till utveckling av landsbygden att några avgifter för kartor inte tagits ut sedan förordningen (1997:183) om kartavgift i ärenden om jordbruksstöd upphävdes år 2000 (prop. 2014/15:89, s. 20–21). Med hänsyn till detta och att det är tveksamt om EU-rätten tillåter sådana kartavgifter bör det inte införas något bemyndigande för kartavgifter i den nya lagen.

3.16 Straff

Förslag

Till böter ska den dömas som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot bestämmelser om bearbetning, distribution, märkning, saluföring eller annan hantering av jordbruksprodukter eller normer som gäller för handel med dessa produkter i sådana EU-förordningar som lagen kompletterar. I ringa fall ska det inte dömas till ansvar.

Det ska inte dömas till ansvar enligt den nya lagen om gärningen är belagd med straff i brottsbalken eller lagen om straff för smuggling. Det ska inte heller dömas till ansvar enligt den nya lagen för en gärning som omfattas av ett föreläggande om vite om gärningen ligger till grund för en ansökan om utdömande av vitet.

Bedömning

Det behöver inte införas bestämmelser om straffansvar för överträdelser av regler om stöd i de EU-förordningar som lagen kompletterar.

Skälen för förslaget och bedömningen

Sanktioner i EU-rätten

För att EU:s regelverk ska få ett effektivt genomslag behövs sanktioner vid överträdelse av en EU-förordnings bestämmelser, till exempel bestämmelser om straff eller administrativa sanktioner. Av rättspraxis framgår att när det i unionslagstiftning inte uttryckligen föreskrivs någon sanktion för överträdelser, eller det i detta hänseende hänvisas till nationella bestämmelser, är medlemsstaterna enligt lojalitetsprincipen i artikel 4.3 i EU-fördraget skyldiga att vidta alla åtgärder som är ägnade att säkerställa unionsrätten tillämplighet och verkan. För detta ändamål ska medlemsstaterna, som dock har ett utrymme för skönsmässig bedömning vad gäller valet av sådana åtgärder, se till att överträdelser av unionsrätten beivras på ett sätt som motsvarar det som gäller för sådana överträdelser av nationell rätt som är av liknande art och svårighetsgrad. Sanktionerna ska enligt EU-domstolen vara effektiva, stå i rimlig proportion till överträdelsen och vara avskräckande (se till exempel kommissionen mot Grekland, mål 68/88, EU:C:1989:339, punkt 24, Stils Met SIA mot Valsts ieņēmumu dienests, C-382/09, EU:C:2010:596, punkt 44, Texdata Software GmbH, C-418/11,

EU:C:2013:588 punkt 50, brottmålen mot Maria Amélia Nunes och Evangelina de Matos i mål C-186/98, EU:C:1999:376, punkt 10 och brottmål mot Mauro Scialdone, C-574/15, EU:C:2018:295, punkt 28).

EU:s förordning om gemensamma bestämmelser för programperioden 2021–2027 innehåller inte några bestämmelser om specifika sanktioner när det gäller de stöd från fonder som regleras i förordningen. Den förvaltande myndigheten ska dock införa effektiva och proportionella åtgärder och förfaranden för bedrägeribekämpning. Av skälen till förordningen framgår också att medlemsstaterna bör förebygga, upptäcka och effektivt beivra oriktigheter, inklusive bedrägerier, som ekonomiska aktörer gör sig skyldiga till.

Det finns däremot bestämmelser om sanktioner i EU:s förordning om finansiering, förvaltning och övervakning av den gemensamma jordbrukspolitiken (artikel 59), som även är tillämpbara för EU:s förordning om den samlade marknadsordningen (artikel 2 i EU:s förordning om den samlade marknadsordningen, ändrad genom artikel 1.1 i EU:s förordning om ändring i förordningen om den samlade marknadsordningen). Rent allmänt ska medlemsstaterna anta alla de lagar och andra författningar samt vidta de andra åtgärder som behövs för att säkerställa ett effektivt skydd av unionens ekonomiska intressen, inklusive ändamålsenlig tillämpning av de stödberättigande kriterierna. Vidare framgår att medlemsstaterna ska tillämpa sanktioner som är effektiva, proportionella och avskräckande i enlighet med unionsrätten eller, om detta inte är möjligt, nationell rätt, och väcka talan, om så behövs. Medlemsstaterna ska enligt artikel 84 i EU:s förordning om finansiering, förvaltning och övervakning av den gemensamma jordbrukspolitiken inrätta ett system med administrativa sanktioner som tillämpas på stödmottagare om de, vid någon tidpunkt under det berörda kalenderåret, inte följer de skyldigheter som anges i EU:s förordning om strategiska planer gällande grundvillkoren. Detsamma gäller för stödmottagare som inte följer reglerna om sociala grundvillkor. De administrativa sanktionerna ska tillämpas genom en minskning eller uteslutning av det totala beloppet för de utbetalningar som har beviljats eller skulle ha beviljats den berörda stödmottagaren under det kalenderår då konstaterandet av bristande efterlevnad av grundvillkor gjordes. Det finns detaljerade regler om de administrativa sanktionerna i förordningen.

Utöver medlemsstaternas skyldigheter i dessa avseenden har det inom EU tagits fram andra verktyg för att bekämpa bedrägerier och skydda unionens ekonomiska intressen. Till exempel har Europeiska byrån för bedrägeribekämpning (Olaf) befogenhet att göra administrativa utredningar, inklusive kontroller och inspektioner på plats, i syfte att fastställa om det har förekommit bedrägerier, korruption eller annan olaglig verksamhet som riktar sig mot unionens ekonomiska intressen. Europeiska åklagarmyndigheten (Eppo) har enligt rådets förordning (EU) 2017/1939 av den 12 oktober 2017 om genomförande av fördjupat samarbete om inrättande av Europeiska åklagarmyndigheten befogenhet att utreda och lagföra bedrägerier och andra brott som skadar unionens ekonomiska intressen i enlighet med det som föreskrivs i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2017/1371 av den 5 juli 2017 om bekämpande genom straffrättsliga bestämmelser av bedrägeri som riktar sig mot unionens finansiella intressen.

Straffsanktioner i svensk rätt

I brottsbalken finns ett antal bestämmelser som kan aktualiseras när det sker överträdelser av unionsrätten. Den som vilseleder den utbetalande myndigheten att felaktigt betala ut EU-stöd kan straffas för bedrägeri. Om stödmottagaren lämnar oriktiga uppgifter i ett stödärende kan han eller hon göra sig skyldig till osann eller vårdslös försäkran eller osant intygande. Det kan också i vissa fall bli fråga om straffansvar för urkundsförfalskning.

I propositionen Ett effektivt straffrättsligt skydd för statliga stöd till företag föreslår regeringen att en subventionsbrottslag införs (prop. 2024/25:187). Genom den lagen får statliga stöd till företag och andra juridiska personer som beslutas av statliga myndigheter och enskilda organ ett särskilt straffrättsligt skydd. I propositionen föreslås att den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet lämnar oriktiga uppgifter eller inte anmäler ändrade förhållanden och på så sätt orsakar fara för att statligt företagsstöd felaktigt betalas ut, tillgodoräknas eller inte återkrävs ska dömas för brott. Vidare föreslås att brottsbalkens bestämmelser om subventionsmissbruk och grovt subventionsmissbruk, som avser stöd finansierade med EU-medel, flyttas till subventionsbrottslagen och utvidgas till att omfatta statligt företagsstöd. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2026.

I lagen om EU:s förordning om strukturstöd och om stöd till utveckling av landsbygden finns det inte några bestämmelser om straff. Det motiveras inte i förarbetena varför det vid lagens tillkomst inte ansågs finnas skäl för några straffbestämmelser (jfr prop. 1994/95:75).

Det finns emellertid straffbestämmelser i 12 och 13 §§ lagen om EG:s förordningar om jordbruksprodukter. I förarbetena gör regeringen bedömningen att det finns behov av straffbestämmelser, utöver de som finns i brottsbalken om bedrägeri, stöld, urkundsförfalskning med mera (prop. 1994/95:75 s. 55). Något mer utförligt resonemang om varför detta behov finns förs dock inte. Av 12 § framgår att den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot föreskrifter meddelade med stöd av 2 § 1 (kompletterande bestämmelser) eller 8 § (föra anteckningar och bevara handlingar) döms till böter eller fängelse i högst sex månader. Detsamma gäller för den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot EG:s förordningar om jordbruksprodukter eller föreskrifter meddelade med stöd av lagen i fråga om kvalitetsnormer och andra bestämmelser för handeln med jordbruksprodukter eller villkor i beslut som har meddelats med stöd av förordningarna eller föreskrifterna. Vidare döms enligt 13 § den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet lämnar oriktiga eller ofullständiga uppgifter när en uppgift ska lämnas för att läggas till grund för beslut enligt EG:s förordningar om jordbruksprodukter till böter eller fängelse i högst sex månader. Detsamma gäller för den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet lämnar oriktiga eller ofullständiga uppgifter när en uppgift ska lämnas enligt föreskrifter meddelade med stöd av 3 § i lagen. I ringa fall ska inte dömas till ansvar. Den som överträtt ett vitesföreläggande eller ett vitesförbud ska enligt 14 § inte dömas till ansvar enligt lagen för den gärning som omfattas av föreläggandet eller förbudet. Till ansvar enligt lagen ska inte heller dömas om gärningen är belagd med straff enligt brottsbalken eller lagen (2000:1225) om straff för smuggling.

De straffrättsliga bestämmelserna i lagen om EG:s förordningar om jordbruksprodukter är utformade som blankettstraffbud. Allmänt sett brukar blankettstraffbud beskrivas som straffbestämmelser som hänvisar till en norm eller normer utanför straffbestämmelsen. Blankettstraffbudet kriminaliserar alltså överträdelser av normer som finns någon annanstans än i själva straffbestämmelsen. Hänvisningen till normer utanför själva straffbudet kan vara mer eller mindre preciserad. De bestämmelser som fyller ut blankettstraffbudet kan finnas i samma författning eller i en separat författning. Den utfyllande författningen kan vara på samma eller lägre konstitutionell nivå. Blankettstraffbud kan alltså vara straffbud som egentligen endast innehåller själva straffsatsen medan den straffbara gärningen framgår genom den hänvisning som sker till andra bestämmelser. Blankettstraffbud som straffbelägger överträdelser av bestämmelser i EU-förordningar har ansetts vara problematiska i flera avseenden. Det har bland annat hävdats att det kan vara svårt för den enskilde att förstå vad som är straffbelagt. Detta gäller särskilt i de fall där det förekommer hänvisningskedjor eller krävs att tillämparen letar bland olika föreskrifter för att nå fram till det faktiska innehållet i förbudet eller handlingsregeln.

Högsta domstolen har tagit ställning till frågan om blankettstraffbuds förenlighet med bland annat regeringsformens krav på strafflagstiftning vid några tillfällen. I NJA 2005 s. 33 och NJA 2006 s. 293 II uttalar Högsta domstolen att regeringsformen inte tillåter att förvaltningsmyndigheter och kommuner fyller ut blankettstraffstadganden med fängelse i straffskalan på ett sådant sätt att den gärning som straffbeläggs anges helt eller i det väsentliga i deras föreskrifter. När det däremot gäller bestämmelser på unionsrättslig nivå har Högsta domstolen konstaterat att blankettstraffbud som fylls ut av föreskrifter i EU-förordningar är tillåtna enligt normgivningsreglerna (NJA 2007 s. 227). I ett annat avgörande uttalar domstolen att den omständigheten att det kan krävas efterforskningar från den enskildes sida i fråga om vad som är straffbart inte innebär att en straffbestämmelse ska underkännas med hänvisning till legalitetsprincipen, även om det inte är alldeles enkelt att hitta aktuella textställen. Det som måste krävas, åtminstone i allmänhet, är att det i straffbestämmelsen finns hänvisningar till de EU-förordningar som innehåller de handlingsnormer som är straffsanktionerade (NJA 2016 s. 680).

Allmänt om behovet av straffbestämmelser i den nya lagen

Eftersom det i EU-rätten och i de EU-förordningar som den nya lagen är tänkt att komplettera ställs långtgående krav på medlemsstaterna att skydda unionens ekonomiska intressen och införa sanktioner som är effektiva, proportionerliga och avskräckande, bör det övervägas om det ska finnas straffbestämmelser i den nya lagen. I bedömningen ska hänsyn tas till att det kan finnas mindre ingripande alternativ, till exempel administrativa sanktioner eller vite, för att komma till rätta med ett oönskat beteende från stödmottagare eller dem som ska följa olika handelsnormer. Kriminalisering som metod för att försöka hindra överträdelser av olika normer i samhället ska användas med försiktighet. Detta bland annat eftersom alltför omfattande kriminalisering riskerar att undergräva straffsystemets brottsavhållande verkan, särskilt om rättsväsendet inte klarar att

beivra alla brott på ett effektivt sätt. Straffsanktioner bör därför användas endast för de allvarligaste gärningarna.

De straffrättsliga bestämmelser som finns i lagen om EG:s förordningar om jordbruksprodukter synes till största delen träffa överträdelser av kvalitets- och handelsnormer. Bestämmelserna straffbelägger också vissa överträdelser som avser mottagande av stöd. Att närmare utreda vad som egentligen är straffrättsligt sanktionerat är, med tanke på bestämmelsernas bristfälliga utformning och bristande förarbeten, mycket svårt. Bestämmelserna har inte använts i någon vidare utsträckning och det sker sällan åtalsanmälningar. En översyn innebär således inte bara att bedöma om det överhuvudtaget finns skäl för att straffbelägga överträdelser av unionsrätten i den nya lagen. Den innebär också att befintliga bestämmelser i så fall bör göras om för att den nya lagen ska leva upp till de krav som följer av regeringsformen och legalitetsprincipen.

Behovet av straffbestämmelser för överträdelser av regler för stödmottagare

Som angetts finns det inga straffbestämmelser i lagen om EU:s förordningar om strukturstöd och stöd till utveckling av landsbygden. Det har inte heller kommit fram några bärande skäl för att införa några straffrättsliga sanktioner för överträdelser som hänför sig till sådana stöd i den nya lagen. De straffbestämmelser som finns i brottsbalken om bland annat bedrägeri och subventionsmissbruk tillsammans med rätten att kräva tillbaka felaktigt utbetalt stöd samt möjligheten att besluta om vite får anses tillräckliga för att uppfylla de krav som ställs i unionsrätten. Detsamma får anses gälla för stöd som i dag regleras i lagen om EG:s förordningar om jordbruksprodukter, såsom direktstöd och stöd som grundas på EU:s förordning om den samlade marknadsordningen. Hänsyn ska också tas till att det i EU:s förordning om strategiska planer och EU:s förordning om finansiering, förvaltning och övervakning av den gemensamma jordbrukspolitiken ställs krav på att införa administrativa sanktioner i enlighet med det som anges i EU-förordningarna.

Behovet av straffbestämmelser för undanhållande av information för kontroll

Ett grundläggande krav för att kontrollmyndigheten ska kunna utöva en effektiv kontroll är att myndigheten får tillgång till relevanta upplysningar och handlingar som behövs i kontrollen. Ett beteende som innebär att en kontroll hindras genom att upplysningar och handlingar undanhålls kontrollmyndigheten bör beivras. I avsnitt 3.7 föreslås att kontrollmyndigheten ska ges befogenhet att meddela förelägganden samt att ha möjlighet att förena ett sådant beslut med vite. Kontrollmyndigheten har alltså möjlighet att förelägga en stödmottagare eller näringsidkare att tillhandahålla upplysningar eller lämna ut handlingar och att förena ett sådant föreläggande med vite. Som påtryckningsmedel är vitet effektivt i och med att det kan anpassas efter den enskilde näringsidkarens betalningsförmåga. Av 3 § lagen (1985:206) om viten framgår att när vite föreläggs, ska det fastställas till ett belopp som med hänsyn till det som är känt om adressatens ekonomiska förhållanden och till omständigheterna i övrigt kan antas förmå honom eller henne att följa det föreläggande som

är förenat med vitet. Vite får därmed anses vara en tillräckligt effektiv sanktion för att förmå den som är under kontroll att medverka på det sätt som kontrollmyndigheten anser nödvändigt för kontrollen. Det behövs ingen ytterligare sanktion för att säkerställa att kontrollen kan genomföras.

Behovet av straffbestämmelser för överträdelser av handelsnormer och andra bestämmelser på området

I EU:s förordning om den samlade marknadsordningen finns horisontella bestämmelser om på vilka områden handelsnormer får fastställas, samt vad som får regleras i handelsnormer. De specifika handelsnormerna fastställs i olika genomförandeförordningar. Produkter som säljs inom EU måste uppfylla handelsnormerna för att visa att de är sunda och av god marknadsmässig kvalitet. Det handlar bland annat om att klassificera produkterna, för att konsumenterna ska ha möjlighet att jämföra olika produkter med varandra.

För närvarande får handelsnormer fastställas för olivolja och bordsoliver, frukt och grönsaker, bearbetade frukt- och grönsaksprodukter, bananer, levande växter, ägg, fjäderfäkött, bredbara fetter avsedda att användas som livsmedel och humle. I förordningen fastställs även definitioner och varubeskrivningar på områdena nöt- och kalvkött, vin, mjölk och mjölkprodukter, fjäderfäkött, ägg, bredbara fetter samt olivolja och bordsoliver. Utöver de obligatoriska handelsnormerna finns det även ett system för så kallade frivilliga förbehållna begrepp utifrån sektor eller produkt för att göra det lättare för producenter av jordbruksprodukter med värdehöjande egenskaper eller kvaliteter att informera om dessa egenskaper eller kvaliteter på den inre marknaden.

Handelsnormer ska enligt skälen till förordningen tillämpas så att marknaden enkelt kan förses med produkter av standardiserad och tillfredsställande kvalitet, och de bör särskilt avse tekniska definitioner, klassificering, presentation, märkning och etikettering, förpackning, produktionsmetoder, bevarande, lagring, transport, därtill hörande administrativa dokument, certifiering och tidsfrister samt begränsningar i fråga om användning och avsättning. Detta gäller i princip i alla handelsled och det är den som för tillfället innehar produkterna som har ansvar för att normerna följs.

I förordningen finns också andra kvalitetsnormer, saluföringsregler, regler om klassificering av slaktkroppar och import- och exportbestämmelser. Kommissionen har på ett flertal områden fått befogenhet att anta delegerade akter. Det finns därför många genomförandeakter som reglerar olika typer av frågor i den samlade marknadsordningen, som till exempel kommissionens genomförandeförordning (EU) nr 543/2011 av den 7 juni 2011 om tillämpningsföreskrifter för rådets förordning (EG) nr 1234/2007 vad gäller sektorn för frukt och grönsaker och sektorn för bearbetad frukt och bearbetade grönsaker.

I EU:s förordning om gemensamma bestämmelser för programperioden 2021–2027, EU:s förordning om strategiska planer och EU:s förordning om finansiering, förvaltning och övervakning av den gemensamma jordbrukspolitiken finns det uttalade krav på medlemsstaterna att på ett effektivt sätt skydda unionens ekonomiska intressen. När det gäller handels- och kvalitetsnormer, klassificering av slaktkroppar med mera är

det emellertid andra intressen som gör sig gällande. De har som syfte att förbättra de ekonomiska villkoren för produktionen och saluföringen av jordbruksprodukter samt produkternas kvalitet. Normerna är även viktiga för att underlätta handeln på den inre marknaden. Det ligger därför i producenternas, handelsidkarnas och konsumenternas intresse att sådana normer tillämpas.

Flera av de handelsnormer som regleras i EU:s förordning om den samlade marknadsordningen omfattas av livsmedelslagstiftningen och Livsmedelsverkets ansvar. Överträdelser av sådana normer hanteras inom ramen för den lagstiftningen. Andra handelsnormer, till exempel för frukt och grönsaker, faller emellertid inom ramen för Jordbruksverkets ansvar, och Jordbruksverket har även tagit fram föreskrifter som ett komplement till EU:s förordning om den samlade marknadsordningen och dess genomförandeakter på det området. Därutöver ansvarar Jordbruksverket för andra bestämmelser i förordningen, såsom till exempel dem om klassificering av slaktkroppar.

Det finns inga EU-rättsliga administrativa sanktioner som träffar överträdelser av handelsnormer och andra bestämmelser på detta område i EU:s förordning om den samlade marknadsordningen eller kompletterande genomförandeakter. Nationella åtgärder som finns för att beivra överträdelser på området är vite, sanktionsavgift och straff.

Kontrollmyndigheterna har enligt förslaget till en ny lag en rad befogenheter för att kunna utöva en effektiv kontroll. Kontrollmyndigheten kan till exempel besluta om föreläggande, som kan förenas med vite, om den som är föremål för kontroll inte följer de EU-förordningar som lagen kompletterar, däribland om den samlade marknadsordningen. Ett beslut om föreläggande kan innebära krav på att adressaten ska vidta en viss åtgärd eller avstå från att vidta en viss åtgärd. I detta ligger att kontrollmyndigheten till exempel kan besluta att en producent eller näringsidkare ska märka sina jordbruksprodukter på ett visst sätt, eller sluta saluföra produkter som inte lever upp till vissa kvalitetskrav. Ett sådant föreläggande kan förenas med vite. I avsnitt 3.7 beskrivs vite och lagen om vite närmare.

De intressen som de nämnda normerna syftar till att skydda är emellertid sådana att möjligheten för kontrollmyndigheten att besluta om förelägganden, som kan förenas med vite, inte alltid kan anses tillräckligt ingripande. En annan möjlig sanktion är sanktionsavgift. Möjliga överträdelser av EU:s förordning om den samlade marknadsordningen och dess genomförandeakter lämpar sig emellertid i flertalet fall mindre väl för ett system med sanktionsavgifter eftersom bedömningen av överträdelser ofta innehåller bedömningsmoment och lämplighetsöverväganden. Möjligheten att beivra vissa överträdelser straffrättsligt bör därför behållas.

Annan lagstiftning som är av liknande karaktär och som har som syfte att skydda konsumenternas intresse och den inre marknaden är till exempel livsmedelslagen, fiskelagen (1993:787) och lagen (1994:1709) om EU:s förordningar om den gemensamma fiskeripolitiken. I fiskelagen och lagen om EU:s förordningar om den gemensamma fiskeripolitiken finns det dock andra mycket starka intressen som gör sig gällande, nämligen miljön och bevarande av fiskbestånden. I livsmedelslagen är skyddet av människors hälsa och konsumenternas intresse centralt. Med hänsyn till de konsekvenser som kan uppstå för människors hälsa och miljön vid vissa

överträdelser av livsmedelslagstiftningen och fiskerilagstiftningen har det bedömts finnas skäl för fängelse i straffskalan (bland annat prop. 2017/18:165 och prop. 2015/16:118). De intressen som handelsnormerna och andra bestämmelser på detta område ska skydda är förvisso viktiga, men har inte samma tyngd som miljön och människors hälsa. Mot bakgrund av detta bör det i den nya lagen inte införas straffsanktioner med fängelse i straffskalan. Straffskalan för brott mot bestämmelserna bör omfatta endast böter.

För överträdelser av de handelsnormer och andra bestämmelser i EU:s förordning om den samlade marknadsordningen och dess genomförandeakter bör det således i den nya lagen införas en straffbestämmelse med bötesstraff, som kan tillämpas i den mån överträdelserna inte beivras genom annan lagstiftning såsom till exempel livsmedelslagstiftningen. Att samma gärning inte får leda till lagföring eller bestraffas flera gånger följer bland annat av artikel 4 i sjunde tilläggsprotokollet till den Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen). I slutändan blir det en fråga för rättstillämpningen att i det enskilda fallet se till att sanktioner inte påförs enligt flera regelverk för samma gärning.

För bästa förståelse och regelefterlevnad bör straffbestämmelser utformas som brottsbeskrivningar (jfr Att kriminalisera överträdelser av EU-förordningar, SOU 2020:13). Det är dock inte alltid genomförbart att ange alla former av kriminaliserade överträdelser som brottsbeskrivningar, exempelvis i de fall grundregelverket är mycket omfattande. Det regelverk som rör den gemensamma jordbrukspolitiken och i detta sammanhang handelsnormer av olika slag är omfattande och föränderligt. Det är därför inte möjligt att beskriva alla potentiella regelöverträdelser på bötesnivå i brottsbeskrivningar. Alternativet är att ange de straffbara överträdelserna i ett blankettstraffbud. Det finns flera olika sätt att utforma ett blankettstraffbud.

Ett sätt är att i bestämmelsen ange de enskilda EU-förordningar som innehåller aktuella handlingsnormer. Regeringen konstaterade vid reformen av sanktionssystemet i livsmedelslagen att en av nackdelarna med denna lagstiftningsteknik är att straffbestämmelsen riskerar att snabbt bli inaktuell. Utformningen med hänvisningar i lag är dessutom mindre lämplig ur ett unionsrättsligt perspektiv eftersom det kan ta tid att anpassa den svenska lagstiftningen till EU:s bestämmelser. Vidare menade regeringen att en risk också är att listorna över EU-förordningar kan bli långa och därmed svåra att överblicka (prop. 2017/18:165 s. 34). I miljöbalken finns straffbestämmelser som innehåller hänvisningar till specifika artiklar i EU-förordningar (se propositionen Straff för överträdelser av EU-regler om kemikalier, prop. 2011/12:59). Lagrådet har framfört viss kritik ur tydlighetshänseende beträffande utformningen av dessa bestämmelser (se utdrag ur protokoll från Lagrådets sammanträde den 1 december 2011 om straff för överträdelser av EU-regler om kemikalier och den 1 mars 2013 om kompletterande bestämmelser till EU-förordningen om kosmetiska produkter).

Omfattningen av de bestämmelser som styr de EU-rättsliga handelsnormerna och andra bestämmelser på detta område gör att angivande av enskilda EU-förordningar inte heller för blankettstraffbudet skulle bidra till att göra en straffbestämmelse i den nya lagen tydligare. Det alternativ

som återstår är då att hänvisa till ett visst lagstiftningsområde. För att uppfylla kraven på legalitet och förutsägbarhet bör dock ett sådant blankettstraffbud kombineras med en begränsande ram. Regeringen bör också i svensk författningssamling tillkännage det grundregelverk som gäller. Eftersom straffskalan endast föreslås innehålla böter finns inget hinder enligt Högsta domstolens praxis mot att blankettstraffbudet fylls ut med myndighetsföreskrifter.

Att det i den nya lagen bör användas en lagstiftningsteknik där regeringen i svensk författningssamling tillkännager vilka EU-förordningar som den nya lagen kompletterar föreslås i avsnitt 3.3. Den begränsande ramen utgörs i lagen om EG:s förordningar om jordbruksprodukter av uttrycket kvalitets- och handelsnormer. Det är oklart vad som innefattas i uttrycket och den begränsande ramen bör därför förtydligas. I bestämmelsen bör anges att den avser den som bryter mot bestämmelser om bearbetning, distribution, märkning, saluföring eller annan hantering av jordbruksprodukter eller bestämmelser om normer som gäller för handel med dessa produkter i sådana EU-förordningar som lagen kompletterar.

För straffbarhet bör det på samma sätt som enligt lagen om EG:s förordningar om jordbruksprodukter krävas uppsåt eller grov oaktsamhet. De intressen som de aktuella reglerna avser att skydda är viktiga och samhället måste se allvarligt på sådan brottslighet som begås av sådan oaktsamhet som ligger nära gränsen för vad som kan anses utgöra uppsåtligt brott, även om de inte är så allvarliga att en överträdelse kan leda till fängelse.

I den föreslagna straffbestämmelsen görs inga uttryckliga hänvisningar till de artiklar i EU-förordningarna där föreskrifter som är avsedda att omfattas av straffbestämmelserna finns, utan i stället hänvisas till de förordningar som regeringen ska tillkännage tillsammans med en begränsande ram för vilka gärningar som ska vara straffbara. Med hänsyn till detta bör kravet på subjektiv täckning därför även gälla i förhållande till handlingsnormernas existens och innehåll, det vill säga vara täckta av gärningspersonens uppsåt eller oaktsamhet (jfr propositionerna Ändringar i fiskelagen, prop. 2013/14:184 s. 72 och Miljöbalken och EU:s kemikalielagstiftning, prop. 2015/16:160 s. 44).

Den straffrättsliga regleringen i den nya lagen bör vara subsidiär till brottsbalken och lagen (2000:1225) om straff för smuggling. Om en gärning är belagd med straff i brottsbalken eller i lagen om straff för smuggling ska det således inte få dömas till ansvar för brott enligt den nya lagen. Det förstnämnda kan bland annat bli aktuellt om en aktör genom att inte följa handelsnormerna om till exempel märkning gör sig skyldig till bedrägeri. Det sistnämnda blir främst aktuellt för de bestämmelser om import- och exportlicenser samt import- och exportbestämmelser som finns i EU:s förordning om den samlade marknadsordningen. Därutöver ska det inte dömas till ansvar för en gärning som omfattas av ett föreläggande om vite om gärningen ligger till grund för en ansökan om utdömande av vitet. Utgångspunkten är att vite är att betrakta som straff i Europakonventionens mening. Om straff och vite skulle påföras för samma gärning skulle det därför strida mot dubbelprövningsförbudet i artikel 4 i sjunde tilläggsprotokollet till Europakonventionen.

Den omständigheten att straffskalan för ett visst brott endast innehåller böter i stället för böter eller fängelse påverkar inte preskriptionstiden,

eftersom preskriptionstiden är två år för brott där straffet inte är svårare än fängelse i ett år (se 35 kap. 1 § brottsbalken). Inte heller påverkas möjligheten att döma till företagsbot enligt 36 kap. 23 § brottsbalken.

3.17 Överklagandebestämmelser

Förslag

Ett beslut enligt den nya lagen ska få överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd ska krävas vid överklagande till kammarrätten.

Skälen för förslaget

I avsnitt 3.7 föreslås att kontrollmyndigheten ska kunna besluta om förelägganden som vid behov får förenas med vite. Det föreslås också andra befogenheter som myndigheten behöver för att kontroll ska kunna bedrivas effektivt.

De befogenheter som kontrollmyndigheten föreslås få enligt den nya lagen motsvarar i huvudsak de som finns i lagen om EU:s förordningar om strukturstöd och om stöd till utveckling av landsbygden och lagen om EG:s förordningar om jordbruksprodukter. Enligt de lagarna får en myndighets beslut i ett särskilt fall överklagas till allmän förvaltningsdomstol och det krävs prövningstillstånd vid överklagande till kammarrätten. Det är lämpligt att samma ordning också gäller enligt den nya lagen.

4 Ändringar i lagen om djurskyddskontrollregister

Förslag

Hänvisningarna i lagen om djurskyddskontrollregister ska ändras så att lagen hänvisar till den nya lagen i stället för de lagar som upphävs.

Skälen för förslaget

Enligt 5 § första stycket 3 lagen (2009:619) om djurskyddskontrollregister får personuppgifter behandlas i djurskyddskontrollregistret för att tillhandahålla information som behövs i verksamhet hos Jordbruksverket och länsstyrelserna som underlag för beslut om och kontroll av direktstöd och stöd för landsbygdsutvecklingsåtgärder enligt lagen om EG:s förordningar om jordbruksprodukter samt enligt lagen om EU:s förordningar om strukturstöd och om stöd till utveckling av landsbygden.

Förslagen om en ny lag som ska ersätta lagen om EU:s förordningar om strukturstöd och om stöd till utveckling av landsbygden och lagen om EG:s

förordningar om jordbruksprodukter medför att en följdändring behöver göras i lagen om djurskyddskontrollregister.

5 Ändringar i lagen om lokala aktionsgrupper

Förslag

Det nuvarande bemyndigandet i lagen om lokala aktionsgrupper som avser lokala aktionsgruppers handläggning av ärenden om stöd inom lokalt ledd utveckling ska utvidgas och även omfatta artikel 33.3 i EU:s förordning om gemensamma bestämmelser för programperioden 2021–2027.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om skyldighet för lokala aktionsgrupper att lämna information till den myndighet som ska utvärdera strategiska planer enligt artiklarna 139 och 140 i EU:s förordning om strategiska planer.

Hänvisningarna till EU-förordningarna ska vara dynamiska.

Skälen för förslaget

Lokala aktionsgruppers handläggning

I 1 § lagen om lokala aktionsgrupper finns ett bemyndigande som ger regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer möjlighet att meddela föreskrifter om lokala aktionsgruppers handläggning av ärenden om stöd inom lokalt ledd utveckling enligt artikel 34.3 i EU:s förordning om gemensamma bestämmelser för programperioden 2014–2020.

För programperioden 2014–2020 finansierades lokalt ledd utveckling från de fyra fonderna Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden, Europeiska havs- och fiskerifonden och Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling. Programmet för lokalt ledd utveckling pågick i sin nuvarande omfattning till och med 2023. I lagstiftningsarbetet med att ta fram kompletterande bestämmelser till EU:s förordningar inom sammanhållningspolitiken för programperioden 2021–2027 bedömde regeringen att det inte kunde uteslutas att det även fortsättningsvis kan finnas behov av att meddela föreskrifter om lokala aktionsgruppers handläggning av ärenden och att det därför finns skäl att fortsätta hänvisa till EU:s förordning om gemensamma bestämmelser för programperioden 2014–2020 (se prop. 2021/22:48 s. 22).

Framöver kommer lokalt ledd utveckling endast att finansieras av Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling efter beslut av regeringen (se bland annat N2019/03104). Bestämmelser om samverkansformen lokalt ledd utveckling för den nya programperioden finns i EU:s förordning om gemensamma bestämmelser för programperioden 2021–2027. Den förordningen reglerar dock inte Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling. Bestämmelser om stöd från Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling finns numera i stället i EU:s förordning

om strategiska planer. Där framgår att EU:s förordning om gemensamma bestämmelser för programperioden 2021–2027 ska gälla i de delar som avser lokalt ledd utveckling. Bemyndigandet i lagen bör därför utvidgas så att det även omfattar artikel 33.3 i EU:s förordning om gemensamma bestämmelser för programperioden 2021–2027. Det är den artikel i den nya EU-förordningen som motsvarar den som i dag anges i lagen, det vill säga artikel 34.4 i EU:s förordning om gemensamma bestämmelser för programperioden 2014–2020.

Hänvisningar till EU-rättsakter kan göras antingen statiska eller dynamiska. Hänvisningen i det nuvarande bemyndigandet i 1 § lagen om lokala aktionsgrupper är dynamiskt, det vill säga att den avser den vid varje tidpunkt gällande lydelsen av EU-förordningen, för att säkerställa att ändringar i förordningen får omedelbart genomslag (prop. 2021/22:48 s. 22). Av samma skäl bör den hänvisning som nu föreslås vara dynamisk.

Uppgiftsskyldighet

I EU:s förordning om strategiska planer framgår att medlemsstaterna ska utvärdera sina strategiska planer under genomförandet och i efterhand för att förbättra kvaliteten i planernas utformning och genomförande. Vidare framgår att medlemsstaterna ska säkerställa att lokala aktionsgrupper som avses i EU:s förordning om gemensamma bestämmelser för programperioden 2021–2027 tillhandahåller den förvaltande myndigheten all information som behövs för övervakning och utvärdering av den strategiska planen.

För att uppfylla kraven behövs bestämmelser som medför en skyldighet för lokala aktionsgrupper att lämna sådan information som myndigheterna behöver för att utföra den utvärdering som EU-rätten ställer krav på. Lokala aktionsgrupper ska enligt EU:s förordning om gemensamma bestämmelser för programperioden 2021–2027 leda den lokala utvecklingen och bestå av företrädare för offentliga och privata lokala socioekonomiska intressen. Det är inte reglerat vilken typ av juridisk person de lokala aktionsgrupperna ska vara, utan detta får avgöras av medlemsstaterna. I Sverige består lokala aktionsgrupper av enskilda rättssubjekt och det krävs därför stöd i lag för att kunna föreskriva en uppgiftsskyldighet. Den närmare innebörden av uppgiftsskyldigheten bör dock regleras i förordning.

Det nuvarande bemyndigandet i 1 § är inte tillräckligt eftersom detta gäller handläggningen av ärenden om stöd. I förarbetena anges att bemyndigandet i 1 § tar sikte på förfaranderegler för den lokala aktionsgruppen, eftersom dessa inte omfattas av förvaltningslagen (2017:900) (prop. 2014/15:89 s. 12–14). I detta kan inte anses finnas en skyldighet att lämna uppgifter för utvärdering. Det bör därför införas ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om skyldighet för lokala aktionsgrupper att lämna information till den myndighet som ska utföra utvärdering enligt artiklarna 139 och 140 i EU:s förordning om strategiska planer. Som anges i det föregående kommer det enligt regeringens beslut endast att bedrivas lokalt ledd utveckling som finansieras genom Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling för kommande programperiod. Bemyndigandet bör därför endast omfatta uppgiftsskyldighet som hänför sig till EU:s förord-

ning om strategiska planer. Hänvisningen bör precis som i bemyndigandet i 1 § vara dynamisk.

Frågor om personuppgiftsbehandling och sekretess behandlas i avsnitt 6.

6 Personuppgiftsbehandling och sekretess

Bedömning

Den nuvarande regleringen på personuppgiftsområdet är tillräcklig för den personuppgiftsbehandling som kan komma att utföras av ansvariga myndigheter med anledning av de EU-förordningar som den nya lagen ska komplettera. Det behövs därför inte några nya bestämmelser om personuppgiftsbehandling.

Även de nuvarande bestämmelserna i offentlighets- och sekretesslagen är tillräckliga för att skydda uppgifter om stödmottagare och deras verksamhet.

Bestämmelser om sekretess utgör inte heller något hinder mot att uppgifter överlämnas mellan myndigheter i den utsträckning som behövs.

Skälen för bedömningen

Utgångspunkter

Det regelsystem som styr genomförandet av sammanhållnings- och jordbrukspolitiken innebär till stor del att uppgifter och information ska lagras och delas mellan olika aktörer, organ och myndigheter. Stödmottagare ska lämna de uppgifter som myndigheterna behöver för att kunna handlägga och betala ut stöd och det finns detaljerade bestämmelser i EU:s förordningar om hur detta ska gå till och hur informationen ska hanteras. Vidare ska en stor mängd uppgifter delas med kommissionen som ett led i kommissionens kontroll av medlemsstaternas hantering av medel från EU. Därutöver ska det ske övervakning, utvärdering och revision av program, strategiska planer och utbetalat stöd. Dessutom finns det bestämmelser om att uppgifter om utvalda projekt och interventioner (det vill säga stödinsatser) ska offentliggöras för allmänheten. Det krävs också att medlemsstaterna ska säkerställa att hanteringen av uppgifter om stödmottagare uppfyller tillräckliga krav på personuppgiftsbehandling och konfidentialitet.

Personuppgiftsbehandling

När uppgifter hanteras ska bestämmelser om behandling av personuppgifter följas. Dessa finns bland annat i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning). Förordningen kompletteras i svensk rätt med bland annat lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till

EU:s dataskyddsförordning och förordningen (2018:219) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning.

Det finns ett flertal hänvisningar till EU:s dataskyddsförordning i EU:s förordning om gemensamma bestämmelser för programperioden 2021–2027, EU:s förordning om strategiska planer, EU:s förordning om finansiering, förvaltning och övervakning av den gemensamma jordbrukspolitiken och EU:s förordning om den samlade marknadsordningen. Av regleringen framgår i huvudsak att medlemsstaterna endast får behandla personuppgifter om det är nödvändigt för att de ska kunna fullgöra sina skyldigheter enligt förordningarna, särskilt för förvaltning, kontroll, revision, övervakning och utvärdering. I vissa fall framgår klart att uppgifterna ska avidentifieras, till exempel när uppgifterna ska användas för en utvärdering eller för statistiska ändamål.

En personuppgift är enligt EU:s dataskyddsförordning varje upplysning som avser en identifierad eller identifierbar fysisk person. De uppgifter om stödmottagarna som utpekade myndigheter bör få tillgång till kan komma att innehålla sådana upplysningar. Det rör sig framför allt om uppgifter om namn och kontaktuppgifter. Det kan också röra sig om uppgifter om verkliga huvudmän för mottagarna av unionsfinansiering. Med verkliga huvudmän menas den eller de personer som ytterst äger eller kontrollerar exempelvis ett företag eller en förening. En verklig huvudman kan också vara den eller de personer som tjänar på att någon annan agerar åt dem. Det är nödvändigt att kunna identifiera verkliga huvudmän för att på ett ändamålsenligt sätt upptäcka, utreda och lagföra bedrägerier eller avhjälpa oriktigheter. Kommissionen, Europeiska byrån för bedrägeribekämpning och revisionsrätten ska ha nödvändig åtkomst till denna information.

I dag är det Jordbruksverket, länsstyrelserna, Skogsstyrelsen, Sametinget, Tillväxtverket och Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige, härefter kallat Svenska ESF-rådet, som hanterar ansökningar om EU-stöd och därigenom behandlar personuppgifter. Därutöver är Ekonomistyrningsverket nationell revisionsmyndighet för EU:s fonder med så kallad delad förvaltning. Även i denna verksamhet sker behandling av personuppgifter. Av EU:s dataskyddsförordning framgår att förordningen ska tillämpas på behandling av personuppgifter som helt eller delvis företas på automatisk väg samt på annan behandling än automatisk av personuppgifter som ingår i eller kommer att ingå i ett register (artikel 2.1).

För att en behandling av personuppgifter ska vara laglig krävs enligt EU:s dataskyddsförordning att den vilar på en rättslig grund. En sådan rättslig grund är till exempel att behandlingen av personuppgifter är nödvändig för att utföra en uppgift av allmänt intresse (artikel 6.1 e). Jordbruksverkets, länsstyrelsernas, Skogsstyrelsens, Sametingets, Tillväxtverkets och Svenska ESF-rådets behandling av personuppgifter sker i samband med att myndigheterna handlägger och kontrollerar ärenden om stöd. Hanteringen av uppgifterna är alltså ett led i utförandet av myndigheternas uppdrag att pröva och betala ut EU-stöd. Behandlingen av personuppgifter är därför helt nödvändig för att myndigheterna ska kunna fullgöra sina uppdrag. Detsamma gäller för Ekonomistyrningsverket, som utan en behandling av personuppgifter inte kan utföra den revision som EU-rätten ställer krav på. Uppdragen är av allmänt intresse eftersom myndigheterna annars inte hade ålagts att utföra dem (jfr propositionen Ny dataskyddslag, prop. 2017/18:105 s. 56 och 57). Rättslig grund för be-

handlingen finns alltså i artikel 6.1 e i EU:s dataskyddsförordning och de förordningar som styr den gemensamma sammanhållnings- och jordbrukspolitiken. Rättsligt stöd i svensk lagstiftning bör framöver vara den nya lag som föreslås ersätta lagen om EU:s förordningar om strukturstöd och stöd till utveckling av landsbygden och lagen om EG:s förordningar om jordbruksprodukter.

De uppgifter som behandlas ligger till grund för bedömningen av om EU-stöd ska betalas ut. Det är alltså fråga om en behandling av uppgifter i samband med att den som uppgifterna gäller har ansökt om en förmån. Myndigheterna måste ha tillgång till relevanta uppgifter i sin handläggning och kontroll för att stöd inte ska betalas ut på oriktiga grunder. Detsamma gäller vid den internrevision som ska ske i efterhand. Värnandet om att gemensamma medel inte används för att felaktigt gynna en enskild ligger i allmänhetens intresse. Eftersom myndigheterna har att pröva om den sökande uppfyller kraven för att beviljas stöd är det helt avgörande att kunna koppla nödvändiga uppgifter till en specifik person. Det är därför inte möjligt att avidentifiera uppgifterna. Det integritetsintrång som behandlingen av personuppgifter innebär för de som ansöker om stöd är mot denna bakgrund proportionerligt i förhållande till syftet med behandlingen.

Myndigheterna ansvarar i egenskap av personuppgiftsansvariga myndigheter för att säkerställa att varje behandling sker lagligt och i enlighet med de principer som ställs upp i artikel 5 i EU:s dataskyddsförordning. Att behandlingen ska ske i enlighet med dessa principer innebär bland annat att uppgifterna endast ska behandlas för det ändamål de är avsedda för och att uppgifterna ska vara relevanta och inte alltför omfattande i förhållande till de ändamål för vilka de ska behandlas. De personuppgifter som samlas in ska endast användas i syfte att hantera stöden eller för revision. Uppgifterna ska vara korrekta och nödvändigt uppdaterade och inte registreras längre tid än vad som är nödvändigt för ändamålen med personuppgiftsbehandlingen. De ska även behandlas på ett sätt som säkerställer lämplig säkerhet för personuppgifterna. Vidare ska den som personuppgifterna avser informeras om sina rättigheter enligt dataskyddsförordningen, särskilt när det ställs krav på att uppgifter om olika stöd och mottagare av dessa ska offentliggöras.

Den sammanfattande bedömningen är att regleringen i EU:s dataskyddsförordning, lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning och förordningen med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning är tillräcklig för den personuppgiftsbehandling som kan komma att utföras av ansvariga myndigheter enligt de förordningar som den nya lagen föreslås komplettera. Det behöver alltså inte införas några nya bestämmelser om behandling av personuppgifter. Även vid framtagande av föreskrifter om att bevara handlingar eller uppgifter av betydelse för kontroll ska regleringen om personuppgiftsbehandling följas.

Sekretess till skydd för enskild i verksamhet som avser tillsyn med mera i fråga om näringslivet

Uppgifter som rör en stödmottagare och som lämnas till en myndighet är inkomna och förvarade hos myndigheten och är därför allmänna handlingar. Den information som ska lagras och delas kan innehålla infor-

mation om verksamheter som omfattas av sekretess enligt offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Enligt 30 kap. 23 § offentlighets- och sekretesslagen gäller sekretess, i den utsträckning regeringen meddelar föreskrifter om det, i en statlig myndighets verksamhet som består i utredning, planering, prisreglering, tillståndsgivning, tillsyn eller stödverksamhet med avseende på produktion, handel, transportverksamhet eller näringslivet i övrigt

1. för uppgift om en enskilds affärs- eller driftförhållanden, uppfinningar eller forskningsresultat, om det kan antas att den enskilde lider skada om uppgiften röjs, och
2. för uppgift om andra ekonomiska eller personliga förhållanden än som avses i 1 för den som har trätt i affärsförbindelse eller liknande förbindelse med den som är föremål för myndighetens verksamhet.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst tjugo år.

Sekretess enligt 30 kap. 23 § offentlighets- och sekretesslagen kan gälla för uppgifter som förekommer i stödärenden och i övervaknings-, tillsyns- och kontrollverksamheten hos de myndigheter som ska handlägga och pröva en ansökan om stöd samt utföra kontroll. När det gäller sammanhållningspolitiken utförs sådana arbetsuppgifter i första hand av den förvaltande myndigheten, det vill säga för närvarande Tillväxtverket eller Svenska ESF-rådet, beroende på vilken fond det rör sig om. I fråga om den gemensamma jordbrukspolitiken har Jordbruksverket fått i uppdrag att ta fram en strategisk plan. Handläggningen och prövningen av ansökningar i ärenden om stöd är i dag uppdelad mellan länsstyrelserna, Jordbruksverket, Sametinget, Skogsstyrelsen och Tillväxtverket utifrån vilka frågor som faller inom respektive myndighets expertområde. Även Ekonomistyrningsverket är involverat som revisionsmyndighet.

Regeringen har i 9 § offentlighets- och sekretessförordningen (2009:641) meddelat föreskrifter om i vilken utsträckning sekretessen enligt 30 kap. 23 § offentlighets- och sekretesslagen ska gälla. I bilagan till förordningen finns ett flertal bestämmer som kan träffa det område som hanteras inom sammanhållnings- och jordbrukspolitiken. Bland annat framgår av punkten 107 i bilagan att sekretessen gäller för utredning, tillsyn och stödverksamhet enligt lagen (1994:1708) om EU:s förordningar om strukturstöd och om stöd till utveckling av landsbygden, lagen (1994:1710) om EG:s förordningar om jordbruksprodukter, förordningen (2011:926) om EU:s förordningar om pris- och marknadsreglering av jordbruksprodukter eller enligt motsvarande äldre bestämmelser, lagen (2009:1424) om kontroll av skyddade beteckningar på jordbruksprodukter och livsmedel eller enligt motsvarande äldre bestämmelser, förordningen (2009:1425) om kontroll av skyddade beteckningar på jordbruksprodukter och livsmedel eller enligt motsvarande äldre bestämmelser. Sekretessen gäller inte beslut i ärenden. Sekretessen för uppgift om en enskilds affärs- eller driftförhållanden, uppfinningar eller forskningsresultat, om det kan antas att den enskilde lider skada om uppgifterna röjs gäller inte heller om intresset av allmän kännedom om något förhållande som rör människors och djurs hälsa, miljön, redligheten i handeln eller ett liknande allmänintresse har sådan vikt att uppgifterna bör lämnas ut. Vidare framgår av punkten 106 i bilagan att sekretess gäller för utredning och tillsyn och stödverksamhet enligt förordningen (2022:1379) om förvaltning av

program för vissa EU-fonder och förordningen (2022:1826) om EU:s gemensamma jordbrukspolitik. Sekretessen gäller inte beslut i ärenden enligt förordningen (2022:1826) om EU:s gemensamma jordbrukspolitik. Av punkten 4 i bilagan följer också att sekretessen gäller för bland annat stödverksamhet inom jordbrukets område hos Jordbruksverket och länsstyrelserna, med undantag för vissa beslut.

En ändring av hänvisningarna i bilagan bör bli aktuell med anledning av den nya lagen. I övrigt görs bedömningen att inga ändringar behövs i offentlighets- och sekretesslagen för att skydda känsliga uppgifter om stödmottagare och dennes verksamhet.

Sekretessbrytande bestämmelser

En uppgift som omfattas av sekretess enligt offentlighets- och sekretesslagen får som utgångspunkt inte röjas för enskilda eller andra myndigheter (8 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen). Det finns en mängd bestämmelser i de förordningar som genomför sammanhållnings- och jordbrukspolitiken som innebär en överföring av uppgifter mellan myndigheter, som till exempel mellan en utpekad förvaltande myndighet och en revisionsmyndighet enligt EU:s förordning om gemensamma bestämmelser för programperioden 2021–2027. För att tillgodose myndigheters behov av information och informationsutbyte i sin verksamhet finns flera undantag från huvudregeln om sekretess mellan myndigheter. Sådana sekretessbrytande bestämmelser och bestämmelser om undantag från sekretess finns huvudsakligen i 10 kap. offentlighets- och sekretesslagen.

Enligt 10 kap. 2 § offentlighets- och sekretesslagen hindrar sekretess inte att en uppgift lämnas till en enskild eller till en annan myndighet, om det är nödvändigt för att den utlämnande myndigheten ska kunna fullgöra sin verksamhet. Bestämmelsen kan vara tillämplig i fall där någon av de övriga sekretessbrytande reglerna inte gäller, men ska tillämpas restriktivt (propositionen med förslag till sekretesslag m.m., prop. 1979/80:2 Del A s. 465 och 494). Inte heller hindrar sekretess att en uppgift lämnas till en myndighet, om uppgiften behövs där för tillsyn över eller revision hos den myndighet där uppgiften förekommer (10 kap. 17 § offentlighets- och sekretesslagen). Får en myndighet i verksamhet som avser tillsyn eller revision en sekretessreglerad uppgift överförs sekretessen till den mottagande myndigheten om uppgiften inte ingår i ett beslut hos den mottagande myndigheten (11 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen). Det är inte bara uppgifter hos den kontrollerade myndigheten som skyddas. Om tillsyns- eller kontrollmyndigheten inhämtar sekretessbelagda uppgifter från någon annan myndighet än den som är föremål för tillsyn eller revision blir också dessa uppgifter sekretesskyddade.

Enligt generalklausulen i 10 kap. 27 § offentlighets- och sekretesslagen får en uppgift som omfattas av sekretess lämnas till en annan myndighet om det är uppenbart att intresset av att lämna uppgiften har företräde framför det intresse som sekretessen har att skydda. Generalklausulen kan inte tillämpas om utlämnandet strider mot lag eller förordning. Bestämmelsen är subsidiär i förhållande till andra sekretessbrytande bestämmelser och ska alltså inte tillämpas om någon annan sekretessbrytande bestämmelse kan tillämpas. Av 10 kap. 28 § offentlighets- och sekretesslagen

följer vidare att sekretess inte hindrar att en uppgift lämnas till en annan myndighet, om uppgiftsskyldighet följer av lag eller förordning. Med lag jämställs förordningar från EU. För att en uppgiftsskyldighet ska ha sekretessbrytande verkan krävs att bestämmelsen uppfyller vissa krav på konkretion. Den kan ta sikte på utlämnande av uppgifter av ett speciellt slag, gälla en viss myndighets rätt att få del av uppgifter i allmänhet eller avse en skyldighet för en viss myndighet att lämna andra myndigheter information (prop. 1979/80:2 Del A s. 322).

Det finns således flera sekretessbrytande bestämmelser som kan tillämpas för att uppgifter som omfattas av sekretess ska kunna lämnas mellan myndigheter i samband med kontroll och tillsyn, revision, utvärdering eller liknande. I sammanhanget kan nämnas att en uppgift för vilken sekretess gäller får röjas för en utländsk myndighet eller en mellanfolklig organisation, om utlämnande sker i enlighet med särskild föreskrift i lag eller förordning (8 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen). Det innebär att sekretess inte hindrar det informationsutbyte som ska ske mellan nationella myndigheter och kommissionen. Utöver sekretessbrytande bestämmelser mellan myndigheter finns också en bestämmelse som reglerar frågan om uppgifter som lämnas till en lokal aktionsgrupp från en myndighet. Enligt 30 kap. 25 a § offentlighets- och sekretesslagen hindrar inte sekretessen enligt 30 kap. 23 § att en uppgift lämnas ut till en lokal aktionsgrupp i enlighet med vad som föreskrivs i lagen om lokala aktionsgrupper.

Den sammantagna bedömningen är att det inte finns något behov av att införa nya sekretessbrytande bestämmelser.

7 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

7.1 Förslaget till lag med kompletterande bestämmelser till EU:s förordningar om den gemensamma jordbrukspolitiken och sammanhållningspolitiken

Förslag

Lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s förordningar om den gemensamma jordbrukspolitiken och sammanhållningspolitiken ska träda i kraft den 1 januari 2027. Genom den nya lagen ska lagen om EU:s förordningar om strukturstöd och om stöd till utveckling av landsbygden och lagen om EG:s förordningar om jordbruksprodukter upphävas.

De upphävda lagarna ska fortfarande gälla för förelägganden som har beslutats före ikraftträdandet.

Skälen för förslaget

Ikraftträdande

Den nya lagen bör träda i kraft så snart det är möjligt. Med hänsyn till den tid som lagstiftningsprocessen kan väntas ta bör ikraftträdandet sättas till den 1 januari 2027. Vid samma tidpunkt bör lagen (1994:1708) om EU:s förordningar om strukturstöd och om stöd till utveckling av landsbygden och lagen (1994:1710) om EG:s förordningar om jordbruksprodukter upphävas.

Övergångsbestämmelser

Eftersom förelägganden kan ha meddelats med stöd av bestämmelser i lagen om EU:s förordningar om strukturstöd och om stöd till utveckling av landsbygden och lagen om EG:s förordningar om jordbruksprodukter bör äldre föreskrifter fortfarande gälla för beslut om förelägganden som har meddelats före ikraftträdandet. I övrigt behövs inga övergångsbestämmelser.

Av 2 kap. 10 § regeringsformen framgår att ingen får dömas till straff eller annan brottspåföljd för en gärning som inte var belagd med brottspåföljd när den begicks. Inte heller får någon dömas till svårare brottspåföljd för gärningen än den som var föreskriven vid tiden för gärningen. Av 5 § lagen (1964:163) om införande av brottsbalken, som även är tillämplig inom specialstraffrättens område, följer att ingen får dömas för en gärning för vilken det inte var stadgat straff när den begicks. Vidare följer att straff ska bestämmas efter den lag som gällde då gärningen företogs om inte annan lag som leder till frihet från straff eller till lindrigare straff gäller när dom meddelas. Några särskilda övergångsbestämmelser beträffande straffbestämmelserna behövs därför inte.

7.2 Övriga förslag till lagändringar

Förslag

Lagändringarna i lagen om djurskyddskontrollregister och lagen om lokala aktionsgrupper ska träda i kraft den 1 januari 2027.

Bedömning

Det behövs inga övergångsbestämmelser.

Skälen för förslaget och bedömningen

I likhet med vad som föreslås gällande den nya lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s förordningar om den gemensamma jordbrukspolitiken och sammanhållningspolitiken bör även övriga lagändringar träda i kraft den 1 januari 2027. Något behov av övergångsbestämmelser bedöms inte finnas.

8 Konsekvenser

Förslaget till den nya lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s förordningar om den gemensamma jordbrukspolitiken och sammanhållningspolitiken innebär att befintlig lagstiftning som rör dessa områden samlas i en lag och att bestämmelserna moderniseras och anpassas efter nuvarande ordning. Det bör göra det lättare att få en överblick över lagstiftningen och främja en enhetlig tillämpning av regelverket. Att regeringen i Svensk författningssamling ska tillkännage vilka EU-förordningar som lagen avser att komplettera i stället för den mer beskrivande hänvisningen till förordningar bör tydliggöra lagens förhållande till gällande EU-rätt och förenkla och öka regelefterlevnaden. De materiella bestämmelserna i den övriga lagstiftningen är i stort samma som hittills. Förslaget bedöms inte medföra några kostnader eller andra finansiella konsekvenser för det allmänna eller för enskilda eller några konsekvenser för miljön eller människors hälsa. Kommuner och regioner kan i egenskap av stödmottagare träffas av bestämmelserna om kontroll. I övrigt bedöms inte förslaget få några konsekvenser för den kommunala självstyrelsen eller den lokala demokratin.

9 Författningskommentar

9.1 Förslaget till lag med kompletterande bestämmelser till EU:s förordningar om den gemensamma jordbrukspolitiken och sammanhållningspolitiken

Lagens tillämpning

1 § Denna lag kompletterar

1. EU-förordningar som innehåller bestämmelser om sådana pris- och marknadsregleringar som ingår i EU:s gemensamma jordbrukspolitik, och
2. EU-förordningar om stöd från
   a) Europeiska garantifonden för jordbruk,
   b) Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling,
   c) Europeiska regionala utvecklingsfonden,
   d) Europeiska socialfonden,
   e) Europeiska socialfonden+, och
   f) Fonden för en rättvis omställning.

Regeringen ska i Svensk författningssamling tillkännage de EU-förordningar i form av grundförordningar som lagen kompletterar. Om en EU-förordning inte i sin helhet avser sådan pris- och marknadsreglering eller sådant stöd som avses i första stycket, ska det av tillkännagivandet framgå vilka bestämmelser i EU-förordningen som denna lag kompletterar.

I paragrafen regleras lagens tillämpningsområde. Övervägandena finns i avsnitt 3.2 och 3.3.

Av *första stycket* framgår att lagen kompletterar sådana EU-förordningar som innehåller bestämmelser om pris- och marknadsregleringar som ingår i EU:s gemensamma jordbrukspolitik och EU-förordningar om stöd från Europeiska garantifonden för jordbruk, Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling, Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden, Europeiska socialfonden+, och Fonden för en rättvis omställning.

I *andra stycket* anges att regeringen i Svensk författningssamling ska tillkännage de EU-förordningar i form av grundförordningar som lagen kompletterar. Med ”grundförordningar” avses lagstiftningsakter beslutade av Europaparlamentet och rådet. Annan EU-lagstiftning, som meddelas med stöd av grundförordningarna, tillkännages inte av regeringen, men kompletteras av lagen. Vidare anges att om en EU-förordning inte i sin helhet avser sådan pris- och marknadsreglering eller sådant stöd som avses i första stycket, ska det av tillkännagivandet framgå vilka bestämmelser i EU-förordningen som lagen kompletterar. Det kan till exempel handla om bestämmelser som faller inom livsmedelslagens (2006:804) tillämpningsområde.

Kontrollmyndigheter

2 § Den eller de myndigheter som regeringen bestämmer utövar kontroll över att EU-förordningarna och föreskrifter som meddelats i anslutning till lagen följs.

Paragrafen innehåller en upplysning om att regeringen bestämmer vilka myndigheter som ska vara kontrollmyndigheter. Övervägandena finns i avsnitt 3.5.

Rätt till information och tillträde

3 § Den som är föremål för kontroll enligt denna lag ska på begäran från kontrollmyndigheten lämna de handlingar och den information i övrigt som behövs för kontrollen samt tillhandahålla den hjälp som behövs för att kontrollen ska kunna bedrivas.

Paragrafen reglerar skyldigheten för den som är föremål för kontroll att tillhandahålla kontrollmyndigheten de handlingar och den information i övrigt som behövs för kontrollen. Dessutom innebär bestämmelsen att den som är föremål för kontroll är skyldig att bistå kontrollmyndigheten med hjälp. Bestämmelsen motsvarar i huvudsak nuvarande 3 § andra stycket lagen om EU:s förordningar om strukturstöd och om stöd till utveckling av landsbygden och 6 § andra stycket lagen om EG:s förordningar om jordbruksprodukter, med vissa språkliga justeringar (jfr prop. 1994/95:75 s. 36 f. och 54). Övervägandena finns i avsnitt 3.6.

Skyldigheten gäller för den som är föremål för kontroll. Det kan vara en stödmottagare men också en näringsidkare som producerar eller handlar med jordbruksprodukter och som har att följa bestämmelserna i EU:s regelverk om den samlade marknadsordningen. Skyldigheten gäller endast sådan information, handlingar och hjälp som behövs för kontrollen.

4 § Kontrollmyndigheten har i den utsträckning som behövs för kontrollen rätt att

1. få tillträde till områden, byggnader, lokaler och andra utrymmen, dock inte bostäder, som används för hantering av jordbruksprodukter eller används i sådan verksamhet eller i samband med hanteringen av sådana produkter som omfattas av stöd från någon av de fonder som anges i 1 §, och
2. i ett sådant område eller utrymme som avses i 1 göra undersökningar och ta prover utan att betala ersättning.

Paragrafen reglerar kontrollmyndighetens rätt att få tillträde till områden, byggnader, lokaler och andra utrymmen. Enligt paragrafen får kontrollmyndigheten i ett sådant område eller utrymme göra undersökningar och ta prover utan att betala ersättning. Bestämmelsen motsvarar i huvudsak nuvarande 3 § första stycket lagen om EU:s förordningar om strukturstöd och om stöd till utveckling av landsbygden och 6 § första stycket lagen om EG:s förordningar om jordbruksprodukter (jfr prop. 1994/95:75 s. 36 f. och 54). Övervägandena finns i avsnitt 3.6.

För att kontrollmyndigheten ska ha rätt till tillträde krävs att utrymmet används för hantering av jordbruksprodukter eller används i sådan verksamhet eller i samband med hanteringen av sådana produkter som omfattas av stöd från någon av de fonder som anges i 1 §. Med jordbruksprodukter avses produkter som förtecknas i bilaga I till fördraget om europeiska unionens funktionssätt, med undantag för de fiskeri- och vattenbruksprodukter enligt definitionen i unionens lagstiftningsakter om den gemensamma marknadsordningen för fiskeri- och vattenbruksprodukter, se artikel 1 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1308/2013 av den 17 december 2013 om upprättande av en samlad marknadsordning för jordbruksprodukter och om upphävande av rådets förordningar (EEG) nr 922/72, (EEG) nr 234/79, (EG) nr 1037/2001 och (EG) nr 1234/2007.

Tillträdesrätten omfattar inte bostäder. Det intrång som tillträdet innebär måste stå i proportion till behovet av kontrollåtgärden. Tillträdesrätten ger inte kontrollmyndigheten rätt att bereda sig tillträde med tvång. Om den som står under kontroll inte samarbetar kan dock kontrollmyndigheten förelägga denne att ge tillträde vid äventyr av vite och i sista hand begära handräckning av Polismyndigheten, se 6 och 7 §§.

5 § I den utsträckning som behövs för att kontrollera att Sverige följer EU-förordningarna gäller det som sägs om kontrollmyndigheten i 3 och 4 §§ också Europeiska kommissionen, Europeiska revisionsrätten och tjänstemän som någon av dem utser.

I paragrafen regleras rätten för Europeiska kommissionen och Europeiska revisionsrätten att få handlingar och information samt tillträde. Paragrafen motsvarar i huvudsak nuvarande 4 § lagen om EU:s förordningar om strukturstöd och om stöd till utveckling av landsbygden och 7 § lagen om EG:s förordningar om jordbruksprodukter (jfr prop. 1994/95:75 s. 36 f.). Övervägandena finns i avsnitt 3.6.

Rätten gäller endast i den utsträckning det behövs för att kontrollera att Sverige följer de EU-bestämmelser som lagen kompletterar.

Föreläggande och vite

6 § Kontrollmyndigheten får besluta de förelägganden som behövs för att
1. den som står under kontroll ska tillhandahålla handlingar och information enligt 3 § och ge tillträde enligt 4 §, och
2. EU-förordningarna och föreskrifter som har meddelats med stöd av denna lag ska följas.

Ett föreläggande får förenas med vite.

Paragrafen reglerar kontrollmyndigheten möjlighet att besluta förelägganden. Övervägandena finns i avsnitt 3.7.

Enligt *första stycket* får kontrollmyndigheten förelägga den som står under kontroll att denna ska tillhandahålla handlingar och information enligt 3 § och ge tillträde enligt 4 §. Vidare har kontrollmyndigheten möjlighet att meddela de förelägganden som behövs för att de EU-förordningar som lagen kompletterar och föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen ska följas. Detta kan till exempel behövas om en näringsidkare inte lämnar sådana uppgifter som regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan föreskriva om enligt 11 §.

Av *andra stycket* framgår att ett beslut om föreläggande får förenas med vite. När vite används är lagen (1985:206) om viten tillämplig.

Hjälp av Polismyndigheten

7 § Polismyndigheten ska ge den hjälp som behövs för att kontrollmyndigheten ska kunna utöva kontroll, om
1. det på grund av särskilda omständigheter kan befaras att åtgärden inte kan utföras utan att en polismans särskilda befogenheter enligt 10 § polislagen (1984:387) behöver användas, eller
2. det annars finns synnerliga skäl.

I paragrafen anges när kontrollmyndigheten får begära handräckning av Polismyndigheten. Bestämmelsen motsvarar i huvudsak nuvarande 3 § tredje stycket lagen om EU:s förordningar om strukturstöd och om stöd till utveckling av landsbygden och 6 § tredje stycket lagen om EG:s förordningar om jordbruksprodukter (jfr prop. 1994/95:75 s. 36 f. och 54). Övervägandena finns i avsnitt 3.8.

Polismyndigheten ska ge den hjälp som behövs för att kontroll-myndigheten ska kunna utöva kontroll. I bestämmelsen klargörs att biträde av polismyndighet får begäras endast i sådana situationer där det finns ett verkligt behov av polisens särskilda befogenhet att använda våld. Kontrollmyndigheten kan till exempel begära biträde av polismyndighet när den verksamhetsansvarige tidigare har satt sig till motvärn eller har vägrat tillträde till områden, byggnader, lokaler och andra utrymmen som används i verksamheten eller i samband med hantering av sådana produkter som stödet avser eller vid hanteringen av jordbruksprodukter. Biträde av polismyndighet ska vidare kunna begäras i andra fall där det finns synnerliga skäl. Det kan exempelvis röra sig om situationer där det finns en överhängande risk för att exempelvis handlingar eller annat material kommer att förstöras och man inte kan avvakta med att verkställigheten löses på annat sätt.

Platskontroller av Europeiska byrån för bedrägeribekämpning

8 § Bestämmelserna i 3–7 §§ ska inte tillämpas vid kontroller och inspektioner på plats som genomförs enligt lagen (2017:244) om kontroller och inspektioner på plats av Europeiska byrån för bedrägeribekämpning.

Av paragrafen framgår att regleringen om platskontroll i lagen inte ska tillämpas vid Olafs platskontroller. Paragrafen motsvarar 4 a § lagen om EU:s förordningar om strukturstöd och om stöd till utveckling av landsbygden och 7 a § lagen om EG:s förordningar om jordbruksprodukter (jfr prop. 2016/17:56 s. 25 f. och 44). Övervägandena finns i avsnitt 3.9.

Skyldighet att bevara handlingar

9 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att stödmottagare under viss tid ska bevara handlingar och uppgifter av betydelse för kontroll.

I paragrafen införs en möjlighet för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om att bevara handlingar. Det finns ingen motsvarande bestämmelse i lagen om EU:s förordningar om strukturstöd och om stöd till utveckling av landsbygden. En liknande bestämmelse finns dock i nuvarande 8 § andra punkten lagen om EG:s förordningar om jordbruksprodukter (jfr prop. 1994/95:75 s. 36 f.). Övervägandena finns i avsnitt 3.13.

Paragrafen innebär att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att stödmottagare ska bevara handlingar och uppgifter av betydelse för kontroll under viss tid. Genom rätten att meddela föreskrifter om bevarande av handlingar säkerställs bland annat att kontrollmyndigheten kan få tillgång till den information och de handlingar som behövs för kontrollen (jfr den skyldighet för den som är föremål för kontroll att på begäran av kontrollmyndigheten lämna vissa uppgifter som regleras i 3 §).

Ytterligare föreskrifter om kontroll

10 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela ytterligare föreskrifter om hur kontrollen ska bedrivas.

Paragrafen ger regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer möjlighet att meddela ytterligare föreskrifter om hur kontroll ska bedrivas. Paragrafen motsvarar nuvarande 5 § lagen om EU:s förordningar om strukturstöd och om stöd till utveckling av landsbygden och 9 § lagen om EG:s förordningar om jordbruksprodukter (jfr prop. 1994/95:75 s. 36 f. och 54). Övervägandena finns i avsnitt 3.10.

De föreskrifter som meddelas med stöd av paragrafen kan till exempel handla om hur ofta kontroll ska bedrivas och på vilket sätt.

Föreskrifter om uppgiftsskyldighet

11 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för

1. en näringsidkare som producerar eller handlar med jordbruksprodukter att lämna uppgifter om produktion, inköp, försäljning, import och export samt andra förhållanden av betydelse för tillämpningen av EU-förordningarna, och

2. en stödmottagare att lämna information till den myndighet som ska utvärdera program och planer enligt EU-förordningarna.

I paragrafen ges regeringen möjlighet att meddela föreskrifter om uppgiftsskyldighet i vissa situationer. Övervägandena finns i avsnitt 3.11.

Den *första punkten* motsvarar vad som anges i nuvarande 3 § lagen om EG:s förordningar om jordbruksprodukter (jfr prop. 1994/95:75 s. 35). Det finns krav på att medlemsstaterna ska tillhandahålla information om bland annat produktion, inköp, försäljning, import och export till Europeiska kommissionen i EU:s förordning om den samlade marknadsordningen och tillhörande genomförandeakter. Med stöd av bestämmelsen kan regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela de föreskrifter som behövs för att denna skyldighet ska kunna uppfyllas. Föreskrifterna ska rikta sig mot näringsidkare som producerar eller handlar med jordbruksprodukter och som är berörda av regleringen i EU:s förordning om den samlade marknadsordningen och dess genomförandeakter. Vad som avses med jordbruksprodukter framgår av kommentaren till 4 §.

I den *andra punkten* ges regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer möjlighet att meddela föreskrifter om uppgiftsskyldighet för en stödmottagare att lämna uppgifter till den myndighet som ska utföra utvärdering av program enligt de EU-förordningar som lagen kompletterar enligt 1 §.

12 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för ett sådant kontrollorgan som avses i artikel 3.56 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2018/848 av den 30 maj 2018 om ekologisk produktion och märkning av ekologiska produkter och om upphävande av förordning (EG) nr 834/2007 att lämna uppgifter till en myndighet som prövar ärenden om EU-stöd för ekologisk produktion.

I paragrafen ges regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bemyndigande att meddela föreskrifter om uppgiftsskyldighet för kontrollorgan i förhållande till en myndighet som prövar ärenden om EU-stöd för ekologisk produktion. Bestämmelsen motsvarar 3 a § lagen om EU:s förordningar om strukturstöd och om stöd till utveckling av landsbygden (jfr prop. 2020/21:187 s. 29 och 41). Övervägandena finns i avsnitt 3.12.

Ränta

13 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om att ränta ska betalas på stödbelopp som lämnats ur de fonder som anges i 1 § första stycket, om mottagaren inte är berättigad till beloppet och detta ska återbetalas.

Paragrafen innehåller ett bemyndigande för regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, att meddela föreskrifter om att ränta ska betalas på belopp som ska återbetalas. Paragrafen motsvarar

bestämmelsen om ränta i nuvarande 6 § lagen om EU:s förordningar om strukturstöd och om stöd till utveckling av landsbygden och delvis 10 § lagen om EG:s förordningar om jordbruksprodukter (jfr prop. 1994/95:75 s. 54). Övervägandena finns i avsnitt 3.14.

Avgifter

14 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet att betala avgifter för kontroll som avses i denna lag.

Paragrafen innehåller ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om skyldighet att betala avgift för kontroll. Paragrafen motsvarar delvis bestämmelsen om avgift i nuvarande 7 § lagen om EU:s förordningar om strukturstöd och om stöd till utveckling av landsbygden och 11 § lagen om EG:s förordningar om jordbruksprodukter (jfr prop. 1994/95:75 s. 36 f.). Övervägandena finns i avsnitt 3.15.

Avgiftsskyldigheten kan omfatta den som är föremål för kontroll, det vill säga den som mottar stöd eller näringsidkare som producerar eller handlar med jordbruksprodukter.

Straff

15 § Till böter döms den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot bestämmelser om bearbetning, distribution, märkning, saluföring eller annan hantering av jordbruksprodukter eller normer som gäller för handel med dessa produkter i EU-förordningarna.

I ringa fall ska det inte dömas till ansvar.

I paragrafen anges vilka överträdelser som är straffsanktionerade med böter. Övervägandena finns i avsnitt 3.16.

Det straffbara området omfattar överträdelser mot bestämmelser om bearbetning, distribution, märkning, saluföring eller annan hantering av jordbruksprodukter eller bestämmelser om normer som gäller för handel med dessa produkter i sådana EU-förordningar som lagen kompletterar. Vilka förordningar som avses tydliggörs genom regeringens tillkännagivande enligt 1 §. För straffbarhet krävs uppsåt eller grov oaktsamhet.

16 § Det ska inte dömas till ansvar enligt denna lag, om gärningen

1. är belagd med straff i brottsbalken eller lagen (2000:1225) om straff för smuggling, eller
2. omfattas av ett vitesföreläggande som överträtts och överträdelsen ligger till grund för en ansökan om att döma ut vitet.

I paragrafen regleras när det inte ska dömas till ansvar enligt 15 §. Övervägandena finns i avsnitt 3.16.

I *första punkten* finns en subsidiaritetsregel som anger att straffbestämmelser i brottsbalken och lagen om straff för smuggling har företräde framför 15 §. Det sistnämnda blir främst aktuellt för de bestämmelser om import- och exportlicenser samt import- och exportbestämmelser som finns i EU:s förordning om den samlade marknadsordningen.

I *andra punkten* regleras förhållandet mellan vite och straff. Vite är att betrakta som straff i Europakonventionens mening och om straff och vite skulle påföras för samma gärning skulle det strida mot dubbelprövningsförbudet i artikel 4 i sjunde tilläggsprotokollet till Europakonventionen. Det ska därför inte dömas till ansvar enligt den nya lagen för en gärning som omfattas av ett föreläggande om vite om gärningen ligger till grund för en ansökan om utdömande av vitet. Det som ska avgöra när ett hinder mot att döma till straffansvar för samma gärning uppkommer är den tidpunkt då det inleds en domstolsprocess om utdömande av vite.

Överklagande

17 § Ett beslut enligt denna lag får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Paragrafen innehåller bestämmelser om överklagande av en myndighets beslut enligt lagen. Bestämmelsen motsvarar i huvudsak vad som anges i nuvarande 8 § lagen om EU:s förordningar om strukturstöd och om stöd till utveckling av landsbygden och 15 § lagen om EG:s förordningar om jordbruksprodukter (jfr prop. 1994/95:75 s. 55 f.). Skillnaden är endast språklig och avser ingen ändring i sak. Övervägandena finns i avsnitt 3.17.

I *första stycket* anges att överklagande ska ske till allmän förvaltningsdomstol, det vill säga den förvaltningsrätt inom vars domkrets myndigheten i fråga är belägen. Detta följer av 14 § lagen (1971:289) om allmänna förvaltningsdomstolar.

I *andra stycket* ställs krav på prövningstillstånd vid överklagande till kammarrätten.

Paragrafen reglerar endast överklagande av en myndighets beslut enligt lagen, det vill säga i första hand olika beslut om kontroll.

9.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (2009:619) om djurskyddskontrollregister

5 § Personuppgifter får behandlas i djurskyddskontrollregistret för att

1. i verksamhet hos Jordbruksverket planera, samordna, administrera, följa upp och rapportera om djurskyddskontrollen enligt djurskyddslagen (2018:1192) samt enligt de EU-förordningar som den lagen kompletterar,
2. tillhandahålla information om djurskyddskontrollen som behövs i verksamhet hos länsstyrelserna för deras planering, uppföljning och kontroll enligt djurskyddslagen samt enligt de EU-förordningar som den lagen kompletterar, och
3. tillhandahålla information som behövs i verksamhet hos Jordbruksverket och länsstyrelserna som underlag för beslut om och kontroll av direktstöd och stöd för landsbygdsutvecklingsåtgärder enligt *lagen (2026:000) med kompletterande bestämmelser till EU:s förordningar om den gemensamma jordbrukspolitiken och sammanhållningspolitiken.*

Personuppgifter som behandlas för ändamål som anges i första stycket får också behandlas för att fullgöra uppgiftslämnande som sker i överensstämmelse med annan lag eller förordning.

Personuppgifter som behandlas enligt första stycket får behandlas även för andra ändamål, under förutsättning att uppgifterna inte behandlas på ett sätt som är oförenligt med det ändamål för vilket uppgifterna samlades in.

Paragrafen innehåller bestämmelser om när personuppgifter får behandlas i djurskyddskontrollregistret. Övervägandena finns i avsnitt 4.

Ändringen innebär att hänvisningen till lagen om EU:s förordningar om strukturstöd och om stöd till utveckling av landsbygden och lagen om EG:s förordningar om jordbruksprodukter ersätts med en hänvisning till lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s förordningar om den gemensamma jordbrukspolitiken och sammanhållningspolitiken.

9.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (2015:266) om lokala aktionsgrupper

1 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om lokala aktionsgruppers handläggning av ärenden om stöd inom lokalt ledd utveckling enligt

- artikel 34.3 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1303/2013 av den 17 december 2013 om fastställande av gemensamma bestämmelser för Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden, Sammanhållningsfonden, Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling och Europeiska havs- och fiskerifonden, om fastställande av allmänna bestämmelser för Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden, Sammanhållningsfonden och Europeiska havs- och fiskerifonden samt om upphävande av rådets förordning (EG) nr 1083/2006, och

- artikel 33.3 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/1060 av den 24 juni 2021 om fastställande av gemensamma bestämmelser för Europeiska regionala utvecklingsfonden, Europeiska socialfonden+, Sammanhållningsfonden, Fonden för en rättvis omställning och Europeiska havs-, fiskeri- och vattenbruksfonden samt finansiella regler för dessa och för Asyl-, migrations- och integrationsfonden, Fonden för inre säkerhet samt instrumentet för ekonomiskt stöd för gränsförvaltning och viseringspolitik.

Paragrafen innebär att regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, bemyndigas att meddela föreskrifter om lokala aktionsgruppers handläggning av ärenden om stöd inom lokalt ledd utveckling enligt EU:s förordning om gemensamma bestämmelser för programperioden 2014–2020. Övervägandena finns i avsnitt 5.

Ändringen innebär att bemyndigandet utvidgas till att även omfatta artikel 33.3 i EU:s förordning om gemensamma bestämmelser för programperioden 2021–2027. Hänvisningen till förordningen är dynamisk och avser alltså förordningen i den vid varje tidpunkt gällande lydelsen.

4 § *Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för lokala aktionsgrupper att lämna information till den myndighet som ska utföra utvärdering enligt artiklarna 139 och 140 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/2115 av den 2 december 2021 om fastställande av regler om stöd för de strategiska planer som medlemsstaterna ska upprätta inom ramen för den gemensamma jordbrukspolitiken (strategiska GJP-planer) och som finansieras av Europeiska garantifonden för jordbruket (EGFJ)*

och Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (Ejflu) samt om upphävande av förordningarna (EU) nr 1305/2013 och (EU) nr 1307/2013.

Paragrafen är ny och innebär ett nytt bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om skyldighet för lokala aktionsgrupper att lämna information till den myndighet som ska utföra utvärdering av den strategiska planen enligt artiklarna 139 och 140 i EU:s förordning om strategiska planer. Överväganden finns i avsnitt 5.

Hänvisningen till förordningen är dynamisk och avser alltså förordningen i den vid varje tidpunkt gällande lydelsen.